

נבואה לשבים:

נביאי הבית השני, חגי זכריה ומלאכי

פרופ' אלי עסיס

השיעור היום:

הקדמה לנביאי בית שני,

מאפייני התקופה על פי עזרא א-ו

נבואה

להקיץ משינה ➤

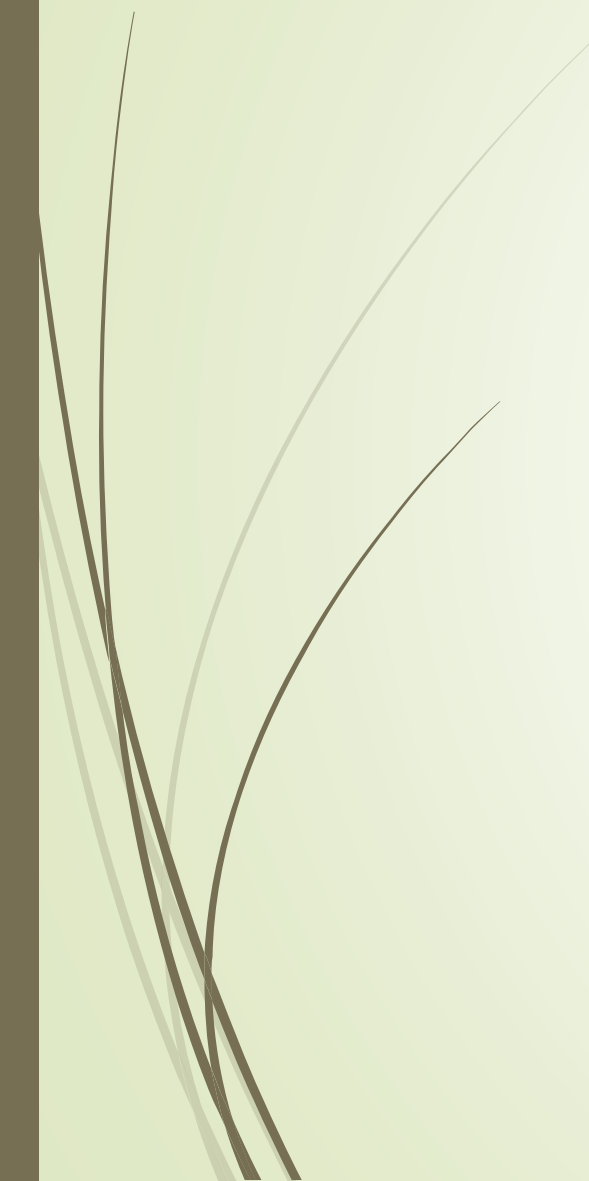
להודיע ➤

להכריז ➤

קול המיה ➤

לקרוא (nabu) ➤

הקרוא, המודיע ➤

-
-
- נביאי הבית הראשון החל מהמאה ה 8 לפנה"ס ועד החורבן של בית המקדש בשנת 587 לפנה"ס
  - נביאי הבית השני לאחר שיבת ציון

הכרונולוגיה של התקופה הפרסית

כורש – 529-559

כנבוזי – 522-529

דריוש הראשון – 486-522 (חגי זכריה)

אחשורוש – 465-486

ארתחשסתא – 425-465 (עזרא ונחמיה)

דריוש השני (404-425)

586 – חורבן יהודה, המקדש, וגלות העם מארצו

538 – הצהרת כורש (עזרא א', א)

בניית המזבח (עזרא ג', ו)

537 – ייסוד הבית השני (עזרא ג', ח-י)

521 – חגי החל לעודד את העם לבנות את בית המקדש (חגי

א; עזרא ה' א-ב)

515 - הושלמה בניית בית המקדש השני (עזרא ו', טו)

עזרא פרק א פסוק א - ה, א-ה

(א) ובשנת אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר יקוק מפי ירמיה העיר יקוק את רוח כרש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר: (ב) כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי יקוק אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה: (ג) מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל לירושלם אשר ביהודה ויבן את בית יקוק אלהי ישראל הוא האלהים אשר בירושלם: (ד) וכל הנשאר מכל המקמות אשר הוא גר שם ינשאוהו אנשי מקמו בכסף ובזהב וברכוש ובבהמה עם הנדבה לבית האלהים אשר בירושלם: (ה) ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן והכהנים והלוים לכל העיר האלהים את רוחו לעלות לבנות את בית יקוק אשר בירושלם:

(ו) וכל סביבתיהם חזקו בידיהם בכלי כסף בזהב ברכוש ובבהמה ובמגדנות לבד על כל התנדב: ס

ישעיהו פרק מה פסוק א - ז, א-ז

(א) כֹּה אָמַר יְקֹוֹק לְמַשִּׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּי בִימֵינוּ לָרֹד לְפָנָיו
גוֹיִם וּמַתְנִי מְלָכִים אֲפַתַח לְפָתַח לְפָנָיו דְּלַתִּים וּשְׁעָרִים לֹא יִסְגְּרוּ: (ב)
אֲנִי לְפָנֶיךָ אֱלֹהֵי וְהַדּוֹרִים אוֹשֵׁר אֲיִשֵּׁר דְּלַתוֹת נְחוֹשָׁה אֲשַׁבֵּר וּבְרִיחֵי
בְרָזֵל אֲגַדֵּעַ: (ג) וְנָתַתִּי לְךָ אוֹצְרוֹת חֶשֶׁךְ וּמִטְמָנִי מִסְתָּרִים לְמַעַן תִּדַּע כִּי
אֲנִי יְקֹוֹק הַקּוֹרָא בְּשֵׁמֶךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ד) לְמַעַן עֲבָדִי יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל
בְּחִירֵי וְאֶקְרָא לְךָ בְּשֵׁמֶךָ אֲכַנֶּךָ וְלֹא יִדְעַתְנִי: (ה) אֲנִי יְקֹוֹק וְאֵין עוֹד
זוֹלָתִי אֵין אֱלֹהִים אֲאֶזְרָךְ וְלֹא יִדְעַתְנִי: (ו) לְמַעַן יִדְעוּ מִמְזֶרֶח שְׁמֶשׁ
וּמִמַּעַרְבָּה כִּי אֶפֶס בְּלַעְדֵי אֲנִי יְקֹוֹק וְאֵין עוֹד: (ז) יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרָא חֶשֶׁךְ
עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרָא רָע אֲנִי יְקֹוֹק עֹשֶׂה כָּל אֱלֹהִים: ס

עזרא פרק ב פסוק נט - סד, נט-טד

(נט) וְאֵלֶּה הָעֲלִים מִתַּל מֶלַח תַּל חֲרָשָׁא כְּרוּב אֲדָן אָמַר וְלֹא יִכְלוּ לְהַגִּיד
בֵּית אֲבוֹתָם וְזִרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם:

(סא) וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֲבִיָּה בְּנֵי הַקּוּץ בְּנֵי בְרִזְלֵי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת
בְּרִזְלֵי הַגְּלֻעָדִי אִשָּׁה וַיִּקְרָא עַל שְׁמָם: (סב) אֵלֶּה בִּקְשׁוֹ כְּתָבָם
הַמְתִּיחִשִּׁים וְלֹא נִמְצְאוּ וַיִּגְאֻלוּ מִן הַכֹּהֲנָה: (סג) וַיֹּאמֶר הַתְּרַשְׁתָּא לָהֶם
אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקְּדָשִׁים עַד עָמַד כֹּהֵן לְאוֹרִים וּלְתַמִּים:

(סד) כָּל הַקֹּהֵל כְּאֶחָד אַרְבַּע רְבוּא אֲלֵפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁשִׁים:

עזרא פרק ג, א-יג

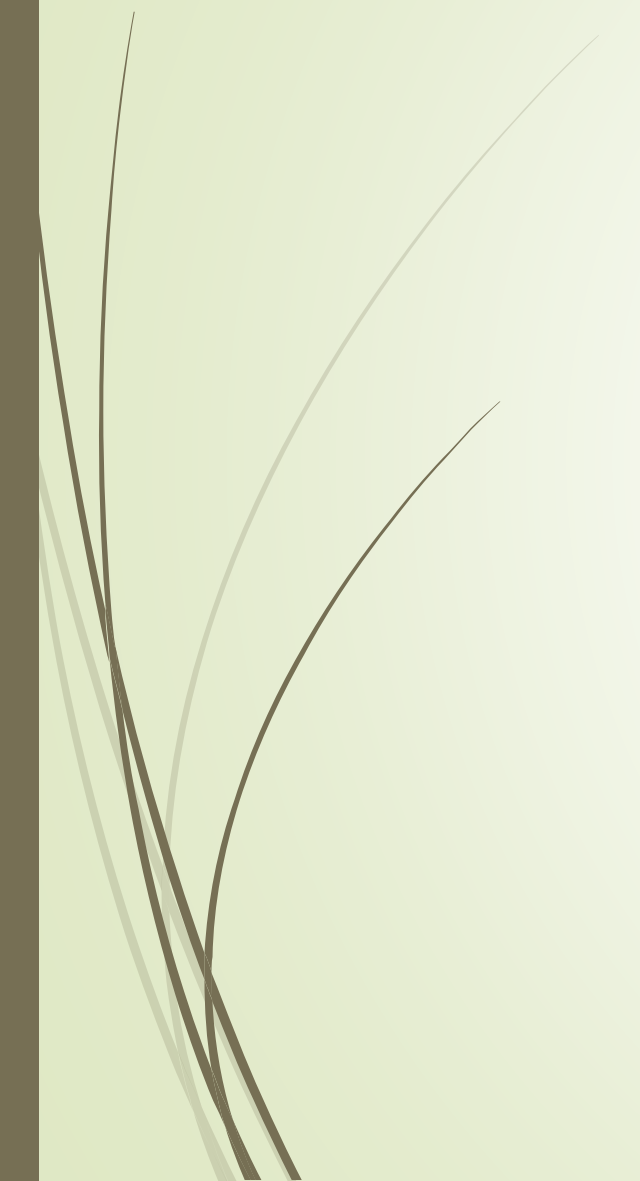

(א) וַיָּגַע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרִים ס וַיֵּאָסְפוּ הָעָם כָּאִישׁ אֶחָד אֶל יְרוּשָׁלַם: ס (ב) וַיָּקָם יֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים וְזַרְבָּבֶל בֶּן שְׂאֲלֻתֵיאל וְאֶחָיו וַיְבַנוּ אֶת מִזְבֵּחַ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת עָלָיו עֹלוֹת כַּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים: (ג) וַיְכִינוּ הַמִּזְבֵּחַ עַל מְכוֹנֹתָיו **כִּי בְאִימָה עֲלִיהֶם מַעֲמֵי הָאָרְצוֹת** וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לִיקוֹק עֹלוֹת לַבֶּקֶר וְלָעֶרֶב: (ד) וַיַּעֲשׂוּ אֶת חַג הַסִּכּוֹת כַּכְתוּב וְעֹלֹת יוֹם בְּיוֹם בְּמִסְפָּר כַּמִּשְׁפָּט דָּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: (ה) וְאַחֲרֵי כֵן עֹלֹת תָּמִיד וְלִחְדָּשִׁים וְלִכָּל מוֹעֲדֵי יְקוֹק הַמְקַדְּשִׁים וְלִכָּל מִתְנַדֵּב נִדְבָה לִיקוֹק: (ו) מִיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הֵחִלוּ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִיקוֹק וְהֵיכַל יְקוֹק לֹא יָסַד:

(ח) וּבַשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְבוֹאֵם אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי הֵחִלוּ זַרְבָּבֶל בֶּן שְׂאֲלֻתֵיאל וַיֵּשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וְשָׂאֵר אֶחֱיָהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל הַבָּאִים מִהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמִידוּ אֶת הַלְוִיִּם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְנֹצֵחַ עַל מְלֹאכֶת בֵּית יְקוֹק: (י) וַיִּסְדּוּ הַבָּנִים אֶת הֵיכַל יְקוֹק וַיַּעֲמִידוּ הַכֹּהֲנִים מְלַבְּשִׁים בְּחֻצְרוֹת וְהַלְוִיִּם בְּנֵי אֶסָף בְּמַצְלֵתִים לְהַלֵּל אֶת יְקוֹק עַל יְדֵי דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: (יא) וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל וּבַהוֹדָת לִיקוֹק כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם הֲרִיעוּ תְרוּעָה גְדוּלָה בְּהַלֵּל לִיקוֹק עַל הוֹסֵד בֵּית יְקוֹק: ס (יב) **וְרַבִּים מִהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְרֵאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרֵאשׁוֹן בְּיַסְדּוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בְּכִים בְּקוֹל גְּדוֹל וְרַבִּים בְּתְרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל:** (יג) **וְאִין הָעָם מְכִירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוּלָה וְהַקוֹל נִשְׁמַע עַד לְמֶרְחוֹק: פ**

עזרא פרק ד פסוק א - ה, א-ה

(א) וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵי־מִן כִּי בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיְקוֹק אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיִּגָּשׁוּ אֶל זְרַבְבֶּל וְאֶל רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נְבֻנָה
עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוּשׁ לְאֱלֹהֵיכֶם וְלוֹ אֲנַחְנוּ זְבָחִים מִימֵי אֲסָר חֲדָן מֶלֶךְ
אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ פֹה: (ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרַבְבֶּל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאָר רָאשֵׁי
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בַּיִת לְאֱלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נְבֻנָה
לַיְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: (ד) וַיְהִי עִם
הָאָרֶץ מְרַפִּים יָדַי עִם יְהוּדָה וּמְבַהֲלִים אוֹתָם לְבָנוֹת: (ה) וְסִכָּרִים
עָלִיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפִּיר עֲצָתָם כֹּל יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מַלְכוּת דָּרְיוּשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס:

(כד) בְּאֲדִין בְּטִלַת עֲבִידַת בַּיִת אֲלֵהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהוֹת בְּטָלָא עַד שְׁנַת
תְּרֵתִין לְמַלְכוּת דָּרְיוּשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: פ

העדר עצמאות מדינית

בעיות כלליות

בעיות של זהות

בעיות מדיניות

ציפיות נכזבות, וקושי לבנות את המקדש

עזרא פרק ו

(א) וּנְבֵא בַשָּׁנָה שְׁתֵּי לַדְּרִיּוֹשׁ חֲגֵי הַנְּבִיא וּזְכָרֶיהָ בֶּן עֵדוּא הַנְּבִיאִים, עַל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם, בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עָלֵיהֶם שִׁיבְנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. (ב) אַזִּי קָמוּ זָרְבָבֶל בֶּן שְׂאֵלְתִיָּאֵל וַיִּשׁוּעַ בֶּן יְהוֹצָדָק, וְהַחֲלוּ לִבְנוֹת אֶת בֵּית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וְעַמָּהֶם נְבִיאֵי הָאֱלֹהִים תּוֹמְכִים אוֹתָם. (ג) בּוֹ בְּזָמַן, בָּא אֲלֵיהֶם תַּתְּנִי פַחַת מוֹשֵׁל עֶבֶר הַנְּהָר, וַיִּשְׁתַּר בּוֹזְנֵי וַחֲבָרִיהֶם שֶׁהָיוּ מִצְרֵי יְהוּדָה וּבְנֵימִין, וְכֵן אוֹמְרִים לָהֶם לְבוּנִים: "מִי שָׁם לָכֶם צוֹ, בֵּית זֶה לְבוֹנוֹת וְחוֹמָה זֹאת לְהִשְׁלִים." (ד) אַזִּי כֵן אִמְרָנוּ לָהֶם מִי הֵם שְׁמוֹת אַנְשֵׁים שְׁבוּנִים בְּנֵי זֶה. ה. (ו) עֵינַי וְהַשְׁגַּחַת אֱלֹהֵיהֶם הִיָּתָה עַל זִקְנֵי הַיְהוּדִים, וְלֹא בָטְלוּ אוֹתָם וְצָרֵי יְהוּדָה וּבְנֵימִין לֹא בָטְלוּ אוֹתָם מֵעֲבוּדָתָם עַד שֶׁהִדְבַּר דָּבָר הַבְּנִיָּה אֶל דְּרִיּוֹשׁ תִּלְדָּה יָגִיעַ, וְאַזִּי יָשִׁיבוּ הַמֶּלֶךְ וַיּוֹעֲצֵנוּ אֶגְרָת עַל זֶה הָאֵם לְהַמְשִׁיךְ לְבוֹנוֹת אוֹ לֹא. (ו) הָעֵתָה הָאֶגְרָת, אֲשֶׁר שָׁלַח תַּתְּנִי פַחַת עֶבֶר הַנְּהָר וַיִּשְׁתַּר בּוֹזְנֵי וַחֲבָרִיו, הָאֶפְרָסִכִּים הַפְּרָסִים אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַנְּהָר, אֶל דְּרִיּוֹשׁ הַמֶּלֶךְ. (ז) הִדְבַּר שָׁלַח אֵלָיו, וְכִזְאֵת כְּתוּב בְּתוֹכוֹ: לְדְרִיּוֹשׁ הַמֶּלֶךְ כָּל הַשְּׁלוֹם. (ח) יָדוּעַ יְהִי לְמֶלֶךְ, שֶׁהִלְכְּנוּ לִיהוּדָה הַמְּדִינָה, לְבֵית הָאֵל הַגָּדוֹל, וְהוּא נִבְנָה אֲבֹן גָּלִל גְּדוֹלָה, שְׂאֵי אִפְשָׁר לְהָרִים אוֹתָהּ אֲלֵא רַק לְגַלְגַּל וְעֵץ מוֹשֵׁם בְּכַתְּלִים, וְעֲבוּדָה זֹאת בְּמֶרֶץ נַעֲשִׂית וּמִצְלִיחָה בְיָדָם. (ט) אַזִּי שְׂאֵלְנוּ לְזִקְנֵים אֱלֹהֵי כֵן אִמְרָנוּ לָהֶם: "מִי שָׁם לָכֶם צוֹ, בֵּית זֶה לְבוֹנוֹת וְחוֹמָה זֹאת לְהִשְׁלִים." (י) וְאַף שְׁמוֹתֵיהֶם שְׂאֵלְנוּ אוֹתָם לְהוֹדִיעֵךְ, שֶׁנִּכְתַּב שָׁם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בְּרָאשֵׁיהֶם. (יא) וְכֵן הִדְבַּר הַיְשִׁיבוֹנוּ לֵאמֹר: "אֲנַחְנוּ הֵם עֲבָדָיו שֶׁל אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וּבְוִנִים בֵּית אֲשֶׁר הִיא בְּנוֵי מִלְפָּנֵי זֶה שָׁנִים רַבּוֹת, וּמֶלֶךְ גָּדוֹל שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל בָּנָהוּ וְהִשְׁלִימוּ. (יב) אֲלֵא מִשֶּׁהִכְעִיסוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, נָתַן אוֹתָם בְּיַד נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הַכַּשְׂדִּי, וּבֵית זֶה הִחְרִיבוּ וְאֶת הָעַם הִגְלָה לְבָבֶל. (יג) אוֹלַם בְּשָׁנָה אַחַת לְכוּרֶשׁ מֶלֶךְ בָּבֶל, כּוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ שָׁם צוֹ, בֵּית אֱלֹהִים זֶה לְבוֹנוֹת. (יד) וְאַף הַכְּלִים שֶׁל בֵּית הָאֱלֹהִים שֶׁל זֶהב וְכֶסֶף, אֲשֶׁר נְבוּכַדְנֶצַּר הוֹצִיא מִן הַהִיכָל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם וְהוֹבִיל אוֹתָם לְהִיכָל שֶׁל בָּבֶל, הוֹצִיא אוֹתָם כּוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ מִן הַהִיכָל שֶׁל בָּבֶל, וְנָתַנוּ לְשִׁבְצָר שְׂמוֹ לְאָדָם שֶׁשְׂמוֹ שִׁבְצָר, הוּא דְנִיאֵל אוֹ זְרוּבָבֶל (רְאוּ **לְעִיל א.ח.**), (אֲשֶׁר פָּחָה שְׂמוֹ מִינָה אוֹתוֹ לְמוֹשֵׁל. (טו) וְאָמַר לוֹ: 'אֱלֹהֵי הַכְּלִים שָׂא, לָךְ וְהִנַּח אוֹתָם בְּהִיכָל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וּבֵית הָאֱלֹהִים יִבְנָה עַל מְקוֹמוֹ.' (טז) אַזִּי שִׁבְצָר זֶה בָּא, נָתַן יְסוּדוֹת שֶׁל בֵּית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וּמֵאָז וְעַד כְּעַת הוּא נִבְנָה וְלֹא נִשְׁלַם." (יז) וְכַעַת, אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב, יִבְקַר בְּבֵית הַגְּנָזִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שָׁם אֲשֶׁר בְּבָבֶל, אִם יֵשׁ שְׂמִכּוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ הוֹשֵׁם צוֹ לְבוֹנוֹת בֵּית אֱלֹהִים זֶה בִּירוּשָׁלַיִם, וְרִצּוֹן הַמֶּלֶךְ עַל זֶה יִשְׁלַח אֵלֵינוּ.

נבואות חגי, ומשך פעולתו

הנבואה הראשונה

א', א: "בשנת שתים לדריוש המלך בחדש הששי ביום אחד לחדש".
א', טו: ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש המלך:

הנבואה השנייה

ב', א: בשביעי בעשרים ואחד לחדש ה' דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:

הנבואה השלישית

ב', י: בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתים לדריוש ה' דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:

הנבואה הרביעית

ב', כ: ויהי דבר יהוה שנית אל חגי בעשרים וארבעה לחדש לאמר:

➡ משך זמן נבואתו הוא ארבעה חודשים בשנה השניה של דריוש מלך פרס.

עזרא פרק ד פסוק א - ה, א-ה

(א) וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימָן כִּי בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיְקוֹק אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיִּגָּשׁוּ אֶל זְרַבְבֶּל וְאֶל רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נְבֻנָה
עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נְדָרוּשׁ לְאֱלֹהֵיכֶם וְלוֹ אֲנַחְנוּ זְבָחִים מִימֵי אֲסָר חֲדָן מֶלֶךְ
אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ פֹה: (ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרַבְבֶּל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאָר רָאשֵׁי
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בַּיִת לְאֱלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נְבֻנָה
לַיְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: (ד) וַיְהִי עִם
הָאָרֶץ מְרַפִּים יָדַי עִם יְהוּדָה וּמְבִהָלִים אוֹתָם לְבָנוֹת: (ה) וְסִכָּרִים
עָלִיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפִּיר עֲצָתָם כֹּל יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מַלְכוּת דָּרְיוּשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס:

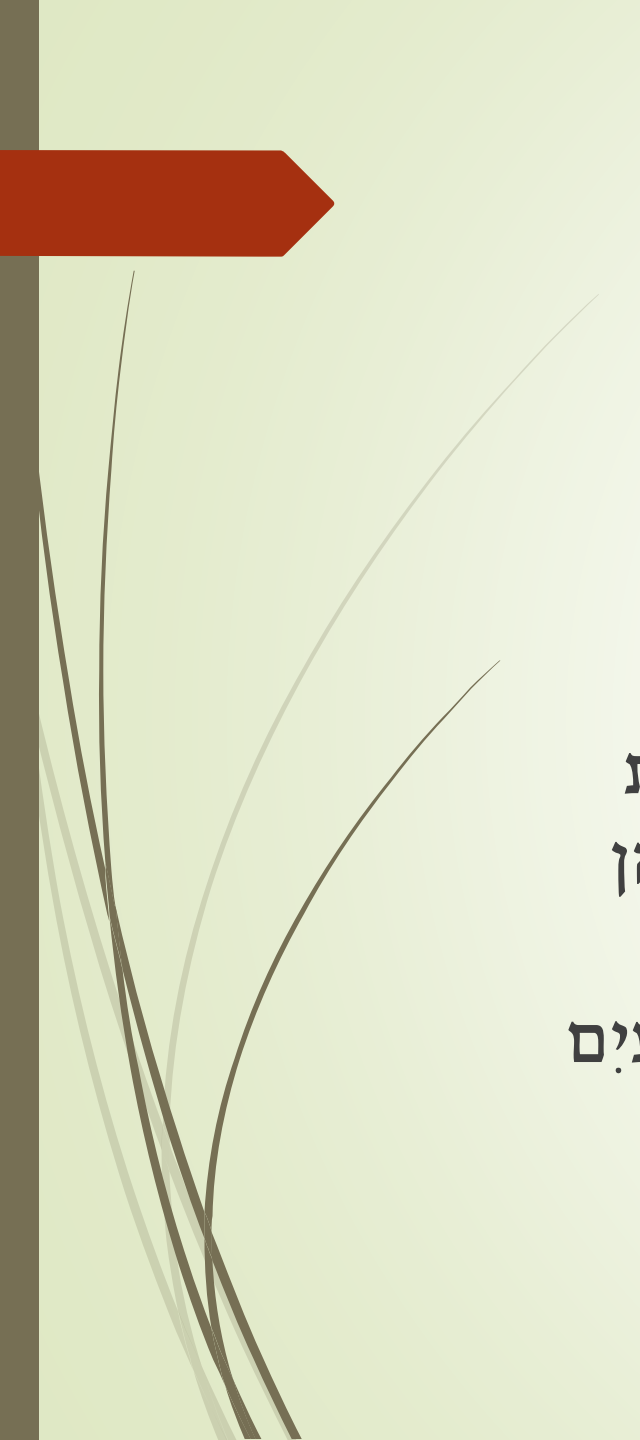
(כד) בְּאֲדִין בְּטִלַת עֲבִידַת בַּיִת אֲלֵהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהוֹת בְּטָלָא עַד שְׁנַת
תַּרְתִּין לְמַלְכוּת דָּרְיוּשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: פ

חגי א

(א) בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁשִׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הִזָּה דָּבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא אֶל זְרַבְבָּל בֶּן שְׂאִלְתִּיאֵל פָּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר:

(ב) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הֲעַם הַזֶּה אָמְרוּ לֹא עֵת בָּא עֵת בֵּית יְהוָה לְהִבְנוֹת: (ג) וַיְהִי דָבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר: (ד) הַעֵת לָכֶם אַתֶּם לְשַׁבֵּת בְּבִתְיֹכֶם סְפוּנִים וְהִבִּית הַזֶּה חָרֵב: (ה) וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם: (ו) זְרַעְתֶּם הָרַבָּה וְהִבֵּא מַעֲט אָכוֹל וְאִין לְשַׁבְּעָה שְׁתוּ וְאִין לְשַׁכְּרָה לְבוֹשׁ וְאִין לְחַם לוֹ וְהִמְשַׁתְּכֶר מִשְׁתַּכֵּר אֶל צָרוֹר נְקוּב: (ז) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם: (ח) עָלוּ הָהָר וְהִבֵּאתֶם עֵץ וּבְנוּ הַבַּיִת וְאַרְצָה בוֹ וְאַכְבְּדוּ {וְאַכְבְּדוּ} אָמַר יְהוָה: (ט) פָּנָה אֶל הָרַבָּה וְהִנֵּה לְמַעַט וְהִבֵּאתֶם הַבַּיִת וְנִפְחַתִּי בוֹ יַעַן מָה נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר הוּא חָרֵב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ: (י) עַל כֵּן עָלֵיכֶם כָּלֵאוּ שָׁמַיִם מִטַּל וְהָאָרֶץ כָּלֵאָה יְבוּלָה: (יא) וְאַקְרָא חָרֵב עַל הָאָרֶץ וְעַל הַהָרִים וְעַל הַדָּגָן וְעַל הַתִּירוֹשׁ וְעַל הַיְצָהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה וְעַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל יִגִיעַ כַּפָּיִם:

(יב) וַיִּשְׁמַע זְרַבְבָּל בֶּן שִׁלְתִּיאֵל וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכָל
שְׂאֲרֵי תְּהָעַם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל דְּבַרֵי חֲגִי הַנְּבִיא כַּאֲשֶׁר שָׁלְחוּ
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה: (יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי מִלְּאֲדָּ יְהוָה
בְּמַלְאָכוֹת יְהוָה לָעַם לֵאמֹר אֲנִי אֶתְכֶם נָאִם יְהוָה: (יד) וַיַּעַר יְהוָה אֶת
רוּחַ זְרַבְבָּל בֶּן שִׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶת רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל וְאֶת רוּחַ כָּל שְׂאֲרֵי תְּהָעַם וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מִלְּאָכָה בְּבַיִת יְהוָה
צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם: (טו) בַּיּוֹם עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בַּשָּׁשִׁי בַשָּׁנָה שְׁתַּיִם
לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ:

מפני מה נמנעו ישראל מלהקים
את בית המקדש השני?

עזרא פרק ד פסוק א - ה, א-ה

(א) וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימָן כִּי בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיְקוֹק אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיִּגָּשׁוּ אֶל זְרַבְבֶּל וְאֶל רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נְבֻנָה
עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוּשׁ לְאֱלֹהֵיכֶם וְלוֹ אֲנַחְנוּ זְבָחִים מִימֵי אֲסָר חֲדָן מֶלֶךְ
אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ פֹה: (ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרַבְבֶּל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאָר רָאשֵׁי
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בַּיִת לְאֱלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נְבֻנָה
לַיְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: (ד) וַיְהִי עִם
הָאָרֶץ מְרַפִּים יָדַי עִם יְהוּדָה וּמְבַהֲלִים אוֹתָם לְבָנוֹת: (ה) וְסִכָּרִים
עָלִיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפִּיר עֲצָתָם כֹּל יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מַלְכוּת דָּרְיוּשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס:

(כד) בְּאֲדִין בְּטִלַת עֲבִידַת בַּיִת אֲלֶהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהוֹת בְּטָלָא עַד שְׁנַת
תְּרֵתִין לְמַלְכוּת דָּרְיוּשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: פ

מרדכי זר כבוד, דעת מקרא

J. Bright, A History of Israel², 1972, 366; H. W. Wolff, Haggai, A Commentary, trans. M. Kohl, 1988, 41.

לא עת בא – לא עכשיו הזמן המתאים לבנות המקדש, כי מצבו הכלכלי של העם היה ברע בגלל שנות הבצורת, והם התכווננו לבנות מתוך פאר רב, כמו שהיה הבית הקודם, לכן דחווה לימים טובים מאלה

Verhoef, The Books of Haggai and Malachi, 55.

היחזמה לבנות את המקדש היתה צריכה לבוא מידי
מלך, מכיוון שעוד לא היה אישור סופי מצד מלך פרס,
העם חשב שלא הגיע הזמן.

C. L. Meyers and E. M. Meyers, Haggai, Zechariah 1–8, AB, 1987, 20

עוד לא עברו 70 שנה מאז החורבן, ועל פי ירמיהו
העם סבר שהמקדש אמור להיבנות לאחר 70 שנה.

רבי דוד קמחי

► **כי כשעלו מן הגולה לא שלמו לחרבות ירושלם שבעים שנה אלא למלכות נבוכדנצר, וזהו שאמר "לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם" (יר' כט,י); והם לא עמדו בגולה אלא חמישים ושתים שנה, כי בשנת תשע עשרה למלך נבוכדנצר גלו (ראה מ"ב כה,ח), ואותה פקידה שעשה כורש לא היתה שלמה, כי כורש לא מלך אלא שלוש שנים מקוטעות (סע"ר כט), ובתחלת מלכות אחשורוש כתבו שטנה (ראה עז' ד,ו) ובטל הבנין עד שנת שתים לדריוש מלך פרס (ראה שם,כד), ואז שלמו לחרבת ירושלם שבעים שנה, כי אותם תשע עשרה שנה שחסרו אז, שלמו לכורש, וארבע עשרה לאחשורוש, ושתים לדריוש הם שבעים שנה. וכששלמו לחרבת ירושלם שבעים שנה הגיע זמן בנין הבית, ואז באה הנבואה אל חגי שהיה בירושלם, לעורר זרובבל לבנות הבית, כי היו מתעצלים מפני השונאים שהיו משביתים מלאכתם אלה השנים, ולא עוררה אותם רוח הקדש עד עתה, לפי שלא נשלם הזמן, כי לא מלאו לחרבת ירושלם שבעים שנה עד עתה; וכן אמר בעזרא "והתנבי חגי נביאה וזכריה בר עדוא נביאיא על יהודאי די ביהוד ובירושלם בשום אלה ישראל עליהון" (ראה ה,א).**

אברבנאל

ומפני שבני יהודה היו מתייאשים מבנין הבית לפי
שראו שבטלו צרי יהודה את הבנין שנים רבות לכן
הוצרך השם יתברך לתת מרוחו על חגי הנביא.

רבי יוסף אבן כספי

גם אין ספק שעכוב גדול קרה להם בענין בנין בית שני, כי היו עמנו עצלים ונואשים בבבל לעלות לירושלם, כי קצה נפשם בהלוך ושוב, ושערו אחרית; ולכן לא עלו עם עזרא וזרבבל, רק פחותים. ואיך שהיה, ראוי היה לחגי וזכריה וזולתם מן החכמים שהיו אז בגולה, שירבו ויפליגו בספורים ובהוכחות לעם ההוא, עד שיהיו מזורזים לרשת הארץ.

מסיבות תיאולוגית

העם חיכה לסימנים ברורים של גאולה

העם חשב שהמקדש ייבנה על ידי אלוקים

מלבי"ם

העם הזה אמרו לא עת - שהיה מקובל ביד האומה מפי הנביאים
שלפני הגאולה האמתית צריך שיהיו מופתים בשמים ובארץ
ושיהיה מלחמת גוג ומגוג, כמו שנבאו כל הנביאים שנבאו על
אחרית הימים, והם ראו שבעת ההיא לא היה שום דבר מן ההכנות
שצריכים להיות קודם הגאולה, אמרו לא עת בא עת...

סיכום ביניים מדוע לא רצו לבנות?

1. בעיות כלכליות.
על פי התוכן של הנבואה
2. בגלל מתחים עם שכנים עוינים, או בגלל הפרסים.
על פי הנאמר בעזרא
3. בגלל חישובים של 70 שנה, מתי הזמן המיועד של בניית המקדש.
על פי הדגש על המילה "עת".
4. קשיי התקופה: עלייה קשה, ומועטה.
על פי היגדים שונים בעזרא
5. ציפיות למופתים.
על סמך נבואות גאולה של נביאים אחרים

חגי א

(א) בשנת שתים לדריוש המלך בחדש הששי ביום אחד לחדש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא אל זרובבל בן שלתיאל פחת יהודה ואל יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול לאמר:

(ב) כה אמר יהוה צבאות לאמר העם הזה אמרו לא עת בא עת בית יהוה להבנות: (ג) ויהי דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר: (ד) העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב: (ה) ועתה כה אמר יהוה צבאות שימו לבבכם על דרכיכם: (ו) זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה שתו ואין לשכרה לבוש ואין לחם לו והמשתכר משתכר אל צרור נקוב: (ז) כה אמר יהוה צבאות שימו לבבכם על דרכיכם: (ח) עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה בו ואכבד {ואכבדה} אמר יהוה: (ט) פנה אל הרבה והנה למעט והבאתם הבית ונפחתי בו יען מה נאם יהוה צבאות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו: (י) על כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ כלאה יבולה: (יא) ואקרא חרב על הארץ ועל ההרים ועל הדגן ועל התירוש ועל היצהר ועל אשר תוציא האדמה ועל האדם ועל הבהמה ועל כל יגיע כפים:

(יב) וישמע זרובבל בן שלתיאל ויהושע בן יהוצדק הכהן הגדול וכל שארית העם בקול יהוה אלהיהם ועל דברי חגי הנביא כאשר שלחו יהוה אלהיהם ויראו העם מפני יהוה: (יג) ויאמר חגי מלאך יהוה במלאכות יהוה לעם לאמר אני אתכם נאם יהוה: (יד) ויער יהוה את רוח זרובבל בן שלתיאל פחת יהודה ואת רוח יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ואת רוח כל שארית העם ויבאו ויעשו מלאכה בבית יהוה צבאות אלהיהם: (טו) ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש המלך:

חגי א

(א) בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁשִׁי בְיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ
הָיָה דְבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא
אֶל זְרַבְבָּל בֶּן שְׁאֵלְתִיָּאל פָּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
לֵאמֹר:

(ב) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הֲעַם הַזֶּה אָמְרוּ לֹא עֵת בָּא עֵת בֵּית יְהוָה לְהִבְנוֹת: (ג) וַיְהִי דְבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי
הַנְּבִיא לֵאמֹר: (ד) הֲעַת לָכֶם אַתֶּם לְשִׁבְת בְּבִתְיֹכֶם סְפוּנִים וְהַבֵּית הַזֶּה חָרַב: (ה) וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם: (ו) זְרַעְתֶּם הַרְבֵּה וְהָבִיא מַעֲט אֶכּוֹל וְאִין לְשִׁבְעָה שְׂתוּ וְאִין לְשִׁכְרָה לְבוֹשׁ וְאִין לֶחֶם
לוֹ וְהִמְשַׁתְּכֶר מִשְׁתַּכֵּר אֶל צְרוּר נְקוּב: (ז) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם: (ח) עָלוּ הָהָר
וְהִבֵּאתֶם עֵץ וּבְנוּ הַבַּיִת וְאַרְצָה בוֹ וְאֶכְבֶּד {וְאֶכְבְּדָה} אָמַר יְהוָה: (ט) פְּנֵה אֶל הַרְבֵּה וְהִנֵּה לְמַעַט וְהִבֵּאתֶם
הַבַּיִת וְנִפְחַתִּי בוֹ יַעַן מָה נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר הוּא חָרַב וְאַתֶּם רְצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ: (י) עַל כֵּן עָלִיכֶם
כִּלְאוֹ שָׁמַיִם מִטֵּל וְהָאָרֶץ כְּלֵאָה יְבוּלָה: (יא) וְאֶקְרָא חָרַב עַל הָאָרֶץ וְעַל הַהָרִים וְעַל הַדָּגָן וְעַל הַתִּירוֹשׁ וְעַל
הַיְצֵהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה וְעַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל יִגִּיעַ כְּפִיָּם:

(יב) וַיִּשְׁמַע זְרַבְבָּל בֶּן שְׁלֵתִיָּאל וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכָל שְׂאֵרֵי
הָעָם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל דְּבַרֵי חֲגִי הַנְּבִיא כַּאֲשֶׁר שָׁלְחוּ יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה: (יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי מִלְּאֵךְ יְהוָה בְּמִלְאָכוֹת
יְהוָה לָעָם לֵאמֹר אֲנִי אֶתְכֶם נָאִם יְהוָה: (יד) וַיַּעַר יְהוָה אֶת רוּחַ זְרַבְבָּל בֶּן
שְׁלֵתִיָּאל פָּחַת יְהוּדָה וְאֶת רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת רוּחַ
כָּל שְׂאֵרֵי הָעָם וַיָּבֵאוּ וַיַּעֲשׂוּ מִלְּאָכָה בְּבֵית יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם:

(טו) בְיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בַּשְּׁשִׁי בַשָּׁנָה שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ:

תגובת העם לצו הנביא

- (יב) וַיִּשְׁמַע זְרַבְבֶּל בֶּן שְׁלֵתִיאֵל וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכָל שְׂאֲרֵי הָעָם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל דְּבָרֵי חֲגִי הַנְּבִיא כַּאֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה:
- (יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי מִלֵּאדָּה יְהוָה בְּמִלְאָכֹת יְהוָה לָעָם לֵאמֹר **אֲנִי אֶתְכֶם** נָאִם יְהוָה:
- (יד) וַיַּעַר יְהוָה אֶת רוּחַ זְרַבְבֶּל בֶּן שְׁלֵתִיאֵל פָּחַת יְהוּדָה וְאֶת רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת רוּחַ כָּל שְׂאֲרֵי הָעָם וַיָּבֵאוּ וַיַּעֲשׂוּ מִלְאָכָה בְּבֵית יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם:

וַיִּשְׁמַע

זְרַבְבֶּל בֶּן שְׁלֵתִיאֵל

וַיְהוֹשִׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל

וְכָל שְׂאֲרֵי תְּעָמָר

בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל דְּבַרֵי חַגִּי
הַנְּבִיא כְּאֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָעָם מִפְּנֵי
יְהוָה

וַיַּעַר ה'

אֶת רוּחַ זְרַבְבֶּל בֶּן שְׁלֵתִיאֵל
פָּתַח יְהוּדָה

וְאֶת רוּחַ יְהוֹשִׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל

וְאֶת רוּחַ כָּל שְׂאֲרֵי תְּעָמָר

וַיָּבֵאוּ וַיַּעֲשׂוּ מִלְאכָה בְּבַיִת
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם

חגי פרק א

(יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי

מִלֶּאךָ יְהוָה

בְּמִלְאָכוֹת יְהוָה

לְעַם לְאֹמֶר

אֲנִי אֶתְכֶם

נְאֻם יְהוָה:

שיעור 3

תפיסת המקדש בספר חגי

לפי חגי אין לסבול מצב שהעם נמצא בארצו ללא מקדש,
ועל העם לבנות מקדש מיד.

(1) גם אם המצב הכלכלי קשה,

(2) ואף אם המקדש שנבנה הוא דל.

(3) אף שהיה כבר פולחן במקום המקדש במזבח, עדיין יש

צורך לבנות מקדש.

גם במצב כלכלי קשה...

חגי פרק א פסוק ט - יא, ט-יא

(ט) פְּנֵה אֶל הַרְבֵּה וְהִנֵּה לְמַעַט וְהִבֵּאתֶם הַבַּיִת וְנִפְחַתִּי בּוֹ יַעַן מָה נָאִם יְקֹוֹק
צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר הוּא חָרַב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ: (י) עַל כֵּן עָלִיכֶם כָּלֵאוּ
שָׁמַיִם מִטָּל וְהָאָרֶץ כָּלְאָה יְבוּלָה: (יא) וְאֶקְרָא חָרַב עַל הָאָרֶץ וְעַל הַהָרִים וְעַל
הַדָּגָן וְעַל הַתִּירוֹשׁ וְעַל הַיְצָהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאָדָמָה וְעַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה
וְעַל כָּל יִגְיַע כַּפָּיִם: ס

גם אם המקדש דל...

חגי פרק ב פסוק ו - ט,

ו) כִּי כֹה אָמַר יְקֹוֹק צְבָאוֹת עוֹד אֶחָת מְעַט הִיא וְאֲנִי מֵרְעִישׁ אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת הַחֲרָבָה: (ז) וְהִרְעַשְׁתִּי אֶת כָּל
הַגּוֹיִם וּבָאוּ חֲמֻדַּת כָּל הַגּוֹיִם וּמִלֵּאתִי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה כְּבוֹד אָמַר
יְקֹוֹק צְבָאוֹת: (ח) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְקֹוֹק צְבָאוֹת: (ט) גְּדוֹל
יְהִי כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן אָמַר יְקֹוֹק צְבָאוֹת
וּבַמָּקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שָׁלוֹם נְאֻם יְקֹוֹק צְבָאוֹת: פ

ואף כי הפולחן של הקרבנות כבר מתקיים ללא מקדש

עזרא פרק ג פסוק א - ו

■ (א) וַיִּגַע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרִים ס וַיֵּאָסְפוּ הָעָם כָּאִישׁ אֶחָד אֶל
יְרוּשָׁלַם: ס (ב) וַיָּקָם יֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וְאָחִיו הַכֹּהֲנִים וְזַרְבָּבֶל בֶּן שְׂאֲלֻתִיאֵל וְאָחִיו
וַיְבָנוּ אֶת מִזְבֵּחַ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת עָלָיו עֹלוֹת כַּכְּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ
הָאֱלֹהִים: (ג) וַיְכִינוּ הַמִּזְבֵּחַ עַל מְכוֹנֹתָיו כִּי בְּאִימָה עָלִיהֶם מַעֲמֵי הָאָרְצוֹת וַיַּעַל
וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לִיקוֹק עֹלוֹת לְבָקָר וְלָעֶרֶב: (ד) וַיַּעֲשׂוּ אֶת חַג הַסִּכּוֹת כַּכְּתוּב
וְעֹלֹת יוֹם בְּיוֹם בְּמִסְפָּר כְּמִשְׁפֵּט דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: (ה) וְאַחֲרַי כֵּן עֹלֹת תָּמִיד
וְלַחֲדָשִׁים וְלִכְל מוֹעֲדֵי יְקוֹק הַמְּקֻדָּשִׁים וְלִכְל מִתְנַדָּב נִדְּבָה לִיקוֹק: (ו) מִיוֹם אֶחָד
לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הִחִלוּ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִיקוֹק וְהֵיכַל יְקוֹק לֹא יָסַד:

אבל התפיסה של חגי על המקדש שונה ממה
שמצאנו עד כה

שמואל ב ז'

(א) וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהוּא הִנִּיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אֲיָבָיו: (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנָּבִיא רְאֵה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאֶרְוֹן הָאֱלֹהִים יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִירִיעָה: (ג) וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לָךְ עֲשֵׂה כִּי יִקְוֶה עִמָּךְ: ס (ד) וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר ה' אֶל נָתָן לֵאמֹר: (ה) לָךְ וְאִמְרַתְּ אֶל עַבְדֵי אֶל דָּוִד כֹּה אָמַר ה' הֲאֵתָה תִּבְנֶה לִּי בַיִת לְשִׁבְתִּי: (ו) כִּי לֹא יִשְׁבְּתִי בְּבֵית לְמִיּוֹם הָעֹלָתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֶהֱל וּבְמִשְׁכָּן: (ז) בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִדְבַר דְּבַרְתִּי אֶת אֶחָד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרַעוּת אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא בְּנִיתֶם לִי בַיִת אַרְזִים: (ח) וְעַתָּה כֹּה תֹאמַר לְעַבְדֵי דָּוִד כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן הַנְּהוּה מֵאַחַר הַצֹּאן לְהִיּוֹת נֹגִיד עַל עַמִּי עַל יִשְׂרָאֵל: (ט) וְאֶהְיֶה עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלַכְתָּ וְאַכְרַתָּה אֶת כָּל אֲיָבֶיךָ מִפְּנֵיךָ וְעָשִׂיתִי לָךְ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאַרְצָ: (י) וְשִׁמְתִי מְקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְנִטְעַתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַז עוֹד וְלֹא יִסִּיפוּ בְנֵי עוֹלָה לְעַנּוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר בְּרֵאשׁוֹנָה: (יא) וּלְמָן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחְתִּי לָךְ מִכָּל אֲיָבֶיךָ וְהִגִּיד לָךְ ה' כִּי בַיִת יַעֲשֶׂה לָךְ ה': (יב) כִּי יִמְלְאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת אֲבֹתֶיךָ וְהִקִּימְתִי אֶת זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ וְהִכִּינְתִי אֶת מַמְלַכְתּוֹ: (יג) הוּא יִבְנֶה בַיִת לְשְׁמִי וְכִנֵּנְתִּי אֶת כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ עַד עוֹלָם:

קיום המקדש מבטיח שפע כלכלי. זה חידוש של חגי.

כמה כתובים מדגישים כי שמירת מצוות ה' היא זו שתביא לרווחה כלכלית, והפרתה תגרום למצב הפוך. למשל וי' כו, ג-ה: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו" וגו'; דב' יא, יג-כא: "והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך. ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת"; ועוד וי' כו, יד-כ; דב' ז, יב-טז; כח, א-ז, ח, יב, יז-כב.

ירמיהו מבקש לשרש את התפיסה שהמקדש עצמו יכול להגן על העם, ללא קשר למעשיהם. העם בימי ירמיהו אחז בתפיסה שהמקדש יכול לגונן עליהם אף אם לא ינהגו על פי רצון ה'. חידושו של ירמיהו הוא שהמקדש עצמו לא מגונן על העם, והוא אף מכנה את המקדש מערת פריצים (יר' ז). קשה להניח שנביא הגאולה, חגי, מאמץ דווקא את הגישה המוטעית של העם לפני החורבן, הגישה שכנגדה פעל ירמיהו בצורה כה נמרצת.

חגי אינו מדבר על קרבנות.

אם כן, מה חשיבות המקדש?

חשיבות המקדש אצל חגי היא בעצם קיום המקדש.

חיזוק התחושה של נוכחות אלוקים בקרב העם:

חגי פרק א פסוק יג, יג

(יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי מִלְאֲךְ יְקֹוֹק בְּמִלְאָכוֹת יְקֹוֹק לְעַם
לְאֹמֹר **אֲנִי אֶתְכֶם** נְאֻם יְקֹוֹק:

חגי פרק ב פסוק א - ט, א-ט

(א) בַּשְּׁבִיעֵי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְקֹוֹק בְּיַד חֲגֵי הַנְּבִיא לְאמֹר: (ב) אָמַר
נָא אֶל זֶרְבָבֶל בֶּן שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶל
שְׂאֲרֵית הָעָם לְאמֹר: (ג) מִי בְּכֶם הַנְּשָׂאֵר אֲשֶׁר רָאָה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה בְּכְבוֹדוֹ הָרִאשׁוֹן
וּמָה אַתֶּם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלוֹא כָּמֵהוּ כְּאִין בְּעֵינֵיכֶם: (ד) וְעַתָּה חֲזַק זֶרְבָבֶל נְאֻם
יְקֹוֹק וַחֲזַק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַחֲזַק כָּל עַם הָאָרֶץ נְאֻם יְקֹוֹק וַעֲשׂוּ **כִּי**
אֲנִי אֶתְכֶם נְאֻם יְקֹוֹק צְבָאוֹת: (ה) **אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֵתְכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם**
וְרוּחִי עֹמֶדֶת בְּתוֹכְכֶם אֵל תִּירָאוּ: ס (ו) כִּי כֹה אָמַר יְקֹוֹק צְבָאוֹת עוֹד אֶחַת מְעַט
הִיא וְאֲנִי מַרְעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת הַחֲרָבָה: (ז) וְהִרְעַשְׁתִּי אֶת
כָּל הַגּוֹיִם וּבָאוּ חֲמֻדַּת כָּל הַגּוֹיִם וּמְלֹאֲתִי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה כְּבוֹד אָמַר יְקֹוֹק צְבָאוֹת:
(ח) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְקֹוֹק צְבָאוֹת: (ט) גָּדוֹל יְהִיָּה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן
מִן הָרִאשׁוֹן אָמַר יְקֹוֹק צְבָאוֹת וּבְמִקּוֹם הַזֶּה אֶתֶן שְׁלוֹם נְאֻם יְקֹוֹק צְבָאוֹת: פ

שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק ח, ח

וַעֲשׂוּ לִי מִקֹּדֶשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם:

ישעיהו פרק א פסוק י - יז, י-יז

י) שִׁמְעוּ דְבַר יְקֹוֹק קְצִינֵי סֹדִם הַאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עֲמֶרֶה: (יא) לָמָּה לִּי רַב זְבַחֵיכֶם יֹאמֶר יְקֹוֹק שְׁבַעְתִּי עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדָם פְּרִים וּכְבָּשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חִפְצָתִי: (יב) כִּי תִבְאוּ לַרְאוֹת פָּנַי מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדָכֶם רִמַּס חֲצָרַי: (יג) לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת שָׁוָא קִטְרֶת תּוֹעֵבָה הִיא לִי חֲדָשׁ וְשִׁבְתָּ קְרָא מִקְרָא לֹא אוֹכַל אֶזְנוֹן וְעֲצָרָה: (יד) חֲדָשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֹאָה נִפְשִׁי הָיוּ עָלַי לְטָרַח נִלְאַיתִי נִשְׂא: (טו) וּבִפְרִשְׁכֶם כְּפִיכֶם אֲעֲלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי תִרְבוּ תִפְלֶה אֵינְנִי שִׁמְעֵ יְדֵיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ: (טז) רַחֲצוּ הַזְכוּ הַסִּירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְגֵד עֵינַי חֲדָלוּ הֲרַע: (יז) לְמַדּוֹ הֵיטֵב דָּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ חָמוּץ שִׁפְטוֹ יְתוּם רִיבוֹ אֲלִמְנָה: ס

ירמיהו פרק ז פסוק ח - יא, ח-יא

→ (ח) הִנֵּה אַתֶּם בֹּטְחִים לָכֶם עַל דְּבַרֵי הַשָּׁקֶר לְבַלְתִּי הוֹעִיל: (ט) הַגָּנֹב רָצַח וְנָאֵף וְהַשָּׁבֵעַ לַשָּׁקֶר וְקִטֵּר לְבַעַל וְהַלֵּךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֹתֶם: (י) וּבֹאתֶם וְעַמְדֹתֶם לְפָנַי בַּבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו וְאַמַּרְתֶּם נִצַּלְנוּ לְמַעַן עֲשׂוֹת אֵת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה: (יא) הַמְעַרְת פְּרָצִים הָיָה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם אֲנֹכִי הִנֵּה רְאִיתִי נְאֻם יְקֹוֹק: ס

הושע פרק ו פסוק ו, ו

→ (ו) כִּי חָסַד חִפַּצְתִּי וְלֹא זָבַח וְדַעַת אֱלֹהִים מַעֲלוֹת:

עמוס פרק ה פסוק כא - כז, כא-כז

כא) שִׁנְאַתִּי מֵאֲסֹתַי חֲגִיכֶם וְלֹא אָרִיחַ בְּעַצְרוֹתֵיכֶם: (כב) כִּי אִם תַּעֲלוּ לִי עֵלוֹת
וּמִנְחֹתֵיכֶם לֹא אֶרְצֶה וְשֹׁלֵם מְרִיאֵיכֶם לֹא אֲבִיט: (כג) הֲסֹר מֵעָלַי הַמִּזְבֵּחַ שְׂרִיד
וְזִמְרַת נְבִלִיד לֹא אֶשְׁמָע: (כד) וַיִּגַּל כַּמִּים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה כְּנַחַל אֵיתָן: (כה)
הַזְבַּחִים וּמִנְחָה הַגִּשְׁתֶּם לִי בַמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל: (כו) וּנְשֹׂאתֶם אֶת
סִכּוֹת מַלְכְּכֶם וְאֵת כִּיּוֹן צִלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם: (כז) וְהַגְלִיתִי
אֶתְכֶם מֵהַלְּאָה לְדַמָּשֶׁק אָמַר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי צַבָּאוֹת שָׁמוּ: פ

מיכה פרק ו פסוק ו - ח, ו-ח

➤ (ו) בַּמָּה אֶקְדֶּם יְקֹוֹק אֲכַף לַאלֹהִי מְרוֹם הָאֶקְדָּמְנוּ בְּעוֹלוֹת
בְּעִגְלִים בְּנֵי שָׁנָה: (ז) הִירְצָה יְקֹוֹק בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת
נַחְלֵי שָׁמֶן הָאֶתֶן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בִטְנֵי חַטָּאת נַפְשֵׁי: (ח)
הַגִּיד לְךָ אָדָם מַה טוֹב וּמָה יְקֹוֹק דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת
מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ: פ

שיעור 4,
הנבואה השלישית:
פרק ב', י-יט

(י) בְּעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי בַשָּׁנָת שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר: (יא) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שְׂאֵל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לֵאמֹר:

(יב) הֲיֵן יֵשׂא אִישׁ בְּשֵׁר קֹדֶשׁ בְּכַנֵּף בְּגָדוֹ וְנִגַּע בְּכַנְפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנֶּזֶיד וְאֶל הַיַּיִן וְאֶל שֶׁמֶן וְאֶל כָּל מֵאֲכָל הַיְקֻדָּשׁ? וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר:

(יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי אִם יִגַּע טִמָּא נַפֶּשׁ בְּכָל אֵלֶּה הַיְטֵמָא? וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יְטֵמָא:

(יד) וַיַּעַן חֲגִי וַיֹּאמֶר כֵּן הָעַם הַזֶּה וְכֵן הַגּוֹי הַזֶּה לְפָנַי נְאֻם יְהוָה וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְאֲשֶׁר יִקְרִיבוּ שָׁם טִמָּא הוּא:

(טו) וְעַתָּה שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶם מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעַלָּה מִטָּרֶם שׁוּם אָבִן אֶל אָבִן בְּהִיכַל יְהוָה: (טז) מִהֵיוֹתֶם בָּא אֶל עֲרַמַּת עֲשָׂרִים וְהִיתָה עֲשָׂרָה בָּא אֶל הַיֶּקֶב לַחֲשׁף חֲמֻשִׁים פּוֹרָה וְהִיתָה עֲשָׂרִים: (יז) הַכִּיתִי אֶתְכֶם בַּשֶּׁדֶפּוֹן וּבִירְקוֹן וּבַבָּרָד אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְאִין אֶתְכֶם אֵלַי נְאֻם יְהוָה: (יח) שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶם מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעַלָּה מִיּוֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָסַד הֵיכַל יְהוָה שִׁימוּ לְבַבְכֶם: (יט) הָעוֹד הַזֶּרַע בַּמְּגוּרָה וְעַד הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהַרְמוֹן וְעֵץ הַזַּיִת לֹא נִשָּׂא מִן הַיּוֹם הַזֶּה אֶבְרָד:

השאלות העומדות בפנינו :

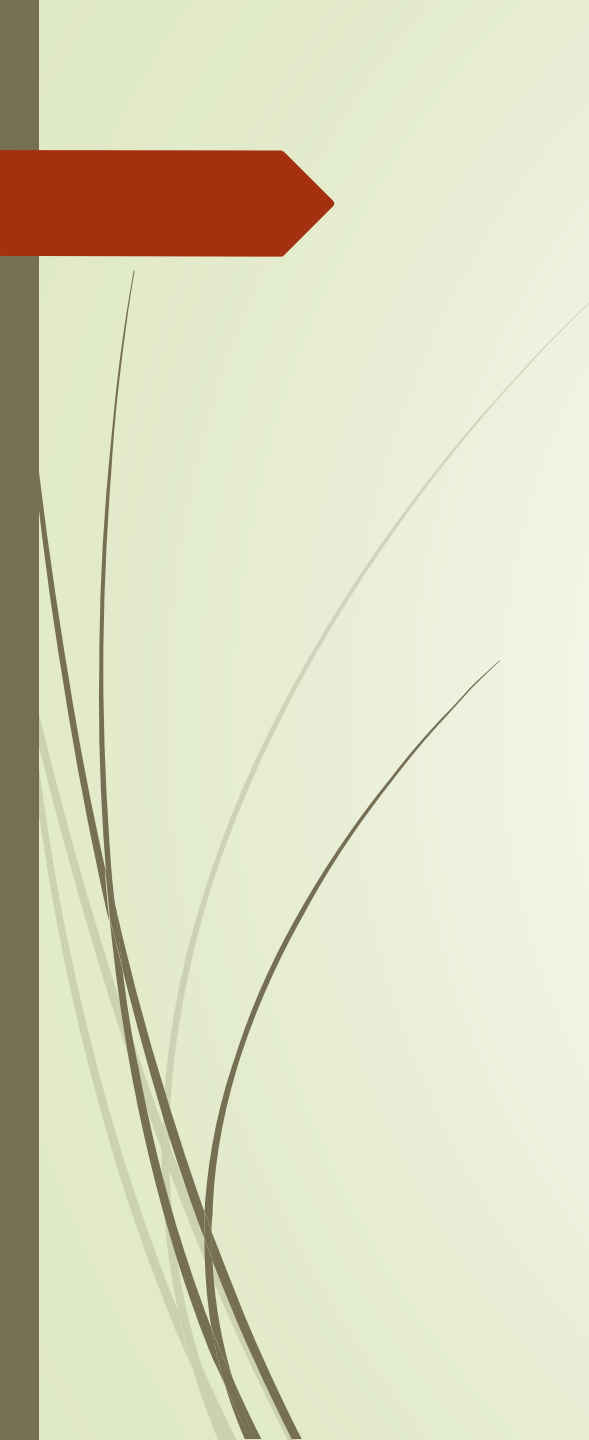
1. מה היחס השאלות ההלכתיות טומאה וטהרה לבין מסקנתו בפסוק יד?
2. מי זה העם הזה ומי זה הגוי הזה, ומה זה מעשה ידיהם?
3. פסוק טו נראה כיישום נוסף, אך לכאורה אין קשר בין הדברים.

רש"י: אפשרות אחת היא שהוא שואל אותם שאלות כדי לבדוק את רמת ידעתם בתורה, שמא שכחו בגלותם הלכות קודש וטומאה וטהרה (רש"י; כן העם הזה: כמו שאתם טועים בזה כך אתם טועים בכמה הלכות). אבן עזרא: על דרך הפשט כי חגי לא אמר לכהנים שלא הורו תורת אמת, רק אמר כן העם הזה". רד"ק ואברבנאל חולק על כד.

קויפמן (תולדות האמונה הישראלית, ח, עמ' 221-225) סבור שהטומאה אינו סמל לחטא, וכל שכן לא סמל של חטא אלילות. לדעתו העם היה שרוי בטומאה ממש, שאלותיו של חגי אינן משל אלא כפשוטו. מכיוון שאין בית מקדש כל העדה הם טמאי נפש, ולכן כל מעשי יידהם של חולין וגם מעשה ההקרבה שלהם על המזבח הוא טמא. לדעתו התורה הכהנית אינה יודעת הקרבת קרבנות ללא בית אף אם יש מזבח. אין אפשרות להיטהר מהטומאה ללא מקדש. כולם טמאי מתים ואי אפשר להיטהר מכך ללא הבית. הנבואה על הטומאה באה להסביר מדוע העם לא יצא ידי חובתו בבניית המזבח. הנבואה במקומה והיא המשך של הראשונה.

2. שיטה רווחת היא שמדובר בשאלות שיש בהם משל. עכשיו שהחלו להקריב קרבנות במקדש, הכהנים לא הוכיחו את העם על התעצלם בבניין המקדש. הנמשל הוא שהעם חשב שעתה שהם מקריבים, הקרבן הוא בשר קודש, ויוכל לגעת במעשה החקלאי שלהם ולברך אותו, על כך אומר חגי שמעשה הקורבנות לא יגרום לברכה במעשה ידיהם, היינו בחקלאות. ולהיפך, מי שמביא בשר טמא כקרבן, לא זו בלבד שהוא אינו גורם לברכה הוא גורם לטומאה, מכיוון שהם מתחייבים בנפשם בכך שהם מקריבים קרבן, אך עם זאת הם עצלים בבניין המקדש וכל אחד בונה את ביתו.

אולם הסבר זה הוא קשה שכן העם החל לבנות את המקדש, מדוע הנביא עכשיו
בא בתלונות? ואם היה עיכוב נוסף מדוע הנביא מטיח ביקורת כה קשה ואומר
להם שהוא טמא בגלל העיכוב בבנייה. האין זה לא יותר סביר שהוא ימשיך לדרבן
אותם כמו שהוא עשה בנבואה הראשונה?

ROTHSTEIN. מדובר במשל. אך המשל בא לעסוק בשאלת של
העירוב עם השומרונים. מטרת הנבואה לטעון שאין
אפשרות להתערב עם השומרונים.

עזרא פרק ד פסוק א - ה, א-ה

(א) וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימָן כִּי בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיְקוֹק אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיִּגָּשׁוּ אֶל זְרַבְבֶּל וְאֶל רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נְבֻנָה
עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוּשׁ לְאֱלֹהֵיכֶם וְלוֹ אֲנַחְנוּ זְבָחִים מִימֵי אֲסָר חֲדָן מֶלֶךְ
אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ פֹה: (ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרַבְבֶּל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאָר רָאשֵׁי
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בַּיִת לְאֱלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נְבֻנָה
לַיְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: (ד) וַיְהִי עִם
הָאָרֶץ מְרַפִּים יָדַי עִם יְהוּדָה וּמְבַהֲלִים אוֹתָם לְבָנוֹת: (ה) וְסִכָּרִים
עָלִיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפִּיר עֲצָתָם כֹּל יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מַלְכוּת דָּרְיוּשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס:

(כד) בְּאֲדִין בְּטִלַת עֲבִידַת בַּיִת אֲלֵהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהוֹת בְּטָלָא עַד שְׁנַת
תְּרֵתִין לְמַלְכוּת דָּרְיוּשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: פ

(י) בְּעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי בַשָּׁנָת שְׁתֵּים לְדַרְיוֹשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר: (יא) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שְׂאֵל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לֵאמֹר:

(יב) הֲיֵן יֵשׂא אִישׁ בְּשֵׁר קֹדֶשׁ בְּכֹנֶף בְּגָדוֹ וְנִגַּע בְּכַנְפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנֶּזֶיד וְאֶל הַיַּיִן וְאֶל שֶׁמֶן וְאֶל כָּל מֵאֲכָל הַיְקֹדֶשׁ? וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֵא:

(יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי אִם יִגַּע טִמְא נֶפֶשׁ בְּכָל אֵלֶּה הַיְטִמָּא? וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ:
יְטִמָּא:

(יד) וַיַּעַן חֲגִי וַיֹּאמֶר כֵּן הָעַם הַזֶּה וְכֵן הַגּוֹי הַזֶּה לְפָנַי נְאֻם יְהוָה וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְאֲשֶׁר יִקְרִיבוּ שָׁם **טִמְא הוּא:**

(טו) וְעַתָּה שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶם מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעַלָּה מִטָּרֶם שׁוּם אָבִן אֶל אָבִן בְּהִיכַל יְהוָה: (טז) מִהֵיוֹתֶם בָּא אֶל עֲרַמַּת עֲשָׂרִים וְהִיתָה עֲשָׂרָה בָּא אֶל הַיֶּקֶב לַחֲשׁף חֲמָשִׁים פּוּרָה וְהִיתָה עֲשָׂרִים: (יז) הַכִּיתִי אֶתְכֶם בַּשֶּׁדֶפּוֹן וּבִירְקוֹן וּבַבָּרָד אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְאִין אֶתְכֶם אֵלַי נְאֻם יְהוָה: (יח) שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶם מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעַלָּה מִיּוֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יִסַּד הֵיכַל יְהוָה שִׁימוּ לְבַבְכֶם: (יט) הָעוֹד הַזֶּרַע בַּמְּגוּרָה וְעַד הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהַרְמוֹן וְעֵץ הַזַּיִת לֹא נִשָּׂא מִן הַיּוֹם הַזֶּה אֶבְרָד:

עזרא פרק ט, א-טו

(א) וככלות אלה נגשו אלי השרים לאמר לא נבדלו העם ישראל והכהנים והלוים מעמי הארצות כתועבתיהם לכנעני החתי הפרזי היבוסי העמני המאבי המצרי והאמרי: (ב) כי נשאו מבנותיהם להם ולבניהם והתערבו **זרע הקדש** בעמי הארצות ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה: ס (ג) וכשמעי את הדבר הזה קרעתי את בגדי ומעילי ואמרטה משער ראשי וזקני ואשבה משומם: (ד) ואלי יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני ישב משומם עד למנחת הערב: (ה) ובמנחת הערב קמתי מתעניתי ובקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על ברכי ואפרשה כפי אל יקוק אלהי: (ו) ואמרה אלהי בשתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים: (ז) מימי אבותינו אנחנו באשמה גדלה עד היום הזה ובעונתינו נתנו אנחנו מלכינו כהנינו ביד מלכי הארצות בחרב בשבי ובבזה ובבשת פנים כהיום הזה: (ח) ועתה כמעט רגע היתה תחנה מאת יקוק אלהינו להשאיר לנו פליטה ולתת לנו יתד במקום קדשו להאיר עינינו אלהינו ולתתנו מחיה מעט בעבדתנו: (ט) כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס לתת לנו מחיה לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבתינו ולתת לנו גדר ביהודה ובירושלם: ס

עזרא פרק ט, א-טו

(י) וְעַתָּה מֶה נֹאמֵר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי זֹאת כִּי עֲזַבְנוּ מִצְוֹתֶיךָ: (יא) אֲשֶׁר צִוִּיתָ בְּיַד עֲבַדְיָךְ הַנְּבִיאִים לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים לְרִשְׁתָּהּ **אָרֶץ נְדָה הִיא בְּנִדַת עַמֵּי הָאָרְצוֹת** בְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר מְלֹאוּהָ מִפֶּה אֶל פֶּה בְּטִמְאַתָּם: (יב) וְעַתָּה בְּנוֹתֵיכֶם אֵל תִּתְּנוּ לְבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם אֵל תִּשְׂאוּ לְבְנֵיכֶם וְלֹא תִדְרְשׁוּ שְׁלֹמָם וְטוֹבָתָם עַד עוֹלָם לְמַעַן תִּחְזְקוּ וְאִכְלֹתֶם אֵת טוֹב הָאָרֶץ וְהוֹרִשְׁתֶּם לְבְנֵיכֶם עַד עוֹלָם: (יג) וְאַחֲרֵי כֵן הִבָּא עֲלֵינוּ בְּמַעֲשֵׂינֵנוּ הָרָעִים וּבְאַשְׁמֹתֵינוּ הַגְּדֹלָה כִּי אֵאתָה אֱלֹהֵינוּ חָשַׁכְתָּ לְמַטָּה מֵעֹנָנֵנוּ וְנִתְּתָה לָנוּ פְּלִיטָה כִּזְאת: (יד) הִנְשׁוּב לְהִפְרֹ מִצְוֹתֶיךָ וּלְהִתְחַתֵּן **בְּעַמֵּי הַתְּעַבּוֹת הָאֵלֹהִים** הֲלוֹא תֵאָנֶף בָּנוּ עַד כֹּלֵה לְאִין שְׂאֲרִית וּפְלִיטָה: פ (טו) יְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אֵאתָה כִּי נִשְׂאָרְנוּ פְּלִיטָה כְּהַיּוֹם הַזֶּה הִנְנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמֹתֵינוּ כִּי אִין לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ עַל זֹאת: פ

שיעור 5

זרובבל ומלכות בית דוד

(כ) וַיְהִי דְבַר יְהוָה שְׁנִית אֶל חֲגִי בְּעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר:

(כא) אָמַר אֶל זְרַבְבָּל פַּחַת יְהוּדָה לֵאמֹר אָנֹכִי מְרַעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

(כב) וְהִפַּכְתִּי כִּסֵּא מַמְלָכוֹת וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם וְהִפַּכְתִּי מִרְכָּבָה וְלִכְבִּיָּהּ וַיֵּרְדּוּ סוּסִים וְלִכְבִּיָּהֶם אִישׁ בְּחֶרֶב אָחִיו:

(כג) בַּיּוֹם הַהוּא נָאֵם יְהוָה צְבָאוֹת

אֶקְחֶה זְרַבְבָּל בֶּן שְׂאֵלְתִיאל עַבְדִּי נָאֵם יְהוָה

וְשִׁמְתִּיהּ כַּחוֹתֶם כִּי בָךְ בְּחִרְתִּי נָאֵם יְהוָה צְבָאוֹת:

דברי הימים א פרק ג פסוק יז - יט

(יז) וּבְנֵי יְכַנְיָה אֲסָר שְׂאֵלְתִיָּאל בְּנוֹ: (יח) וּמִלְכִירָם וּפְדִיָּה
וְשִׁנְאֲצָר יְקַמְיָה הוֹשָׁמַע וּנְדָבְיָה: (יט) וּבְנֵי פְדִיָּה זְרַבְבָּל וְשִׁמְעִי
וּבֶן זְרַבְבָּל מִשְׁלָם וַחֲנַנְיָה וְשְׁלֹמִית אָחוֹתָם:

יכניה ← פדיה ← זרובבל

חגי ב', כ-כג

(כ) וַיְהִי דְבַר יְהוָה שְׁנִית אֶל חֲגֵי בְּעֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר:
(כא) אָמַר אֶל זֶרְבָבֶל פַּחַת יְהוּדָה לֵאמֹר אָנֹכִי
מֵרַעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:
(כב) וְהִפַּכְתִּי כֶּסֶא מִמְּלָכוֹת וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק
מִמְּלָכוֹת הַגּוֹיִם וְהִפַּכְתִּי מִרְכָּבָה וְרוֹכְבֶיהָ וַיִּרְדּוּ
סוּסִים וְרוֹכְבֵיהֶם אִישׁ בְּחֶרֶב אַחֲיוֹ:
(כג) בַּיּוֹם הַהוּא נָאֵם יְהוָה צְבָאוֹת
אֶקְחֶךָ זֶרְבָבֶל בֶּן שָׁאֲלִיתִיאל עֶבְדִי נָאֵם יְהוָה
וְשִׁמְתִיךָ כַּחֲתָם כִּי בָךְ בְּחִרְתִּי נָאֵם יְהוָה צְבָאוֹת:

ירמיהו פרק כ"ב, כד-כז

(כד) חִי אָנֹכִי נְאֻם יְקֹנֵךְ כִּי אִם יִהְיֶה כְּנִיְהוּ בֶן
יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה חוֹתֶם עַל יַד יְמִינִי כִּי מִשָּׁם
אֶתְקַנְנֶךָ:
(כה) וּנְתַתִּיךָ בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשֶׁךָ וּבְיַד אֲשֶׁר אֶתָּה
יְגוֹר מִפְּנֵיהֶם וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבְיַד
הַכַּשְׂדִּים:
(כו) וְהִטַּלְתִּי אֶתְךָ וְאֶת אִמְךָ אֲשֶׁר יִלְדְתֶךָ עַל
הָאָרֶץ אַחֲרַת אֲשֶׁר לֹא יִלְדְתֶם שָׁם וְשָׁם תָּמוּתוּ:
(כז) וְעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר הֵם מְנַשְׂאִים אֶת נַפְשָׁם
לָשׁוּב שָׁם שָׁמָּה לֹא יָשׁוּבוּ: ס

מלכים ב פרק כה פסוק כה - ל, כה-ל

(כה) וַיְהִי בַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה בֶן אֶלְיָשָׁמַע מִזָּרַע
הַמְּלוּכָה וַעֲשָׂרָה אַנְשִׁים אֹתוֹ וַיִּכּוּ אֶת גְּדַלְיָהוּ וַיָּמָת וְאֵת הַיְהוּדִים וְאֵת
הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ בַּמִּצְפָּה: (כו) וַיִּקְמוּ כָּל הָעָם מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל
וְשָׂרֵי הַחַיִּלִּים וַיָּבֹאוּ מִצָּרִים כִּי יֵרְאוּ מִפְּנֵי כַּשְׂדִּים: פ

(כז) וַיְהִי בַשְּׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁנִים עָשָׂר
חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לַחֲדָשׁ נָשָׂא אִוִּיל מְרֹדֶךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בַּשָּׁנָה מְלָכּוּ
אֶת רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה מִבַּיִת כְּלָא: (כח) וַיְדַבֵּר אֹתוֹ טָבוֹת וַיִּתֵּן
אֶת כֶּסֶּאֱוֹ מֵעַל כֶּסֶּא הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל: (כט) וַשָּׂא אֶת בְּגָדָיו
כְּלָאוּ וְאָכַל לֶחֶם תָּמִיד לְפָנָיו כָּל יְמֵי חַיָּו: (ל) וַאֲרַחֲתוּ אֲרַחֲת תָּמִיד
נִתְּנָה לוֹ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כָּל יְמֵי חַיָּו:

זכריה פרק ג, א-י

(א) וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאָךְ יְקֹוֹק וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטְנוֹ:
(ב) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל הַשָּׁטָן יִגְעַר יְקֹוֹק בְּךָ הַשָּׁטָן וַיִּגְעַר יְקֹוֹק בְּךָ הַבַּחַר בִּירוּשָׁלַם הֲלוֹא זֶה
אֹד מְצֹל מֵאֵשׁ: (ג) וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ: (ד) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל
הָעֹמְדִים לִפְנָיו לֵאמֹר הֲסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעֲלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי מֵעֲלֶיךָ עֹנֶךָ
וְהַלְבַּשׁ אֶתְךָ מַחְלְצוֹת: (ה) וְאָמַר יְשִׁימוּ צָנִיף טְהוֹר עַל רֵאשׁוֹ וַיְשִׁימוּ הַצָּנִיף הַטְּהוֹר עַל
רֵאשׁוֹ וַיַּלְבֹּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאָךְ יְקֹוֹק עֹמֵד: (ו) וַיַּעַד מַלְאָךְ יְקֹוֹק בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: (ז) כֹּה אָמַר
יְקֹוֹק צְבָאוֹת אִם בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ וְאִם אֶת מִשְׁמְרֹתַי תִּשְׁמַר וְגַם אֶתָּה תִּדְּוִן אֶת בֵּיתִי וְגַם
תִּשְׁמַר אֶת חֲצָרַי וְנִתְּתִי לְךָ מֵהַלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: (ח) שְׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
אֶתָּה וְרַעֲיֶךָ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ כִּי אֲנֹשִׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי הִנְנִי מֵבִיא אֶת עֲבָדֵי צַמַח: (ט) כִּי הִנֵּה
הָאָבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל אָבֶן אַחַת שְׁבַעָה עֵינַיִם הִנְנִי מִפְתַּח פְּתֻחָה נָאִם יְקֹוֹק
צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת עֹן הָאָרֶץ הַהִיא בַּיּוֹם אֶחָד: (י) בַּיּוֹם הַהוּא נָאִם יְקֹוֹק צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ
אִישׁ לְרַעְהוֹ אֶל תַּחַת גִּפְנוֹ וְאֶל תַּחַת תְּאֲנָה:

זכריה פרק ד פסוק ו - ז, ו-ז

(ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לְאמֹר זֶה דְבַר יְקֹוֹק אֶל זְרַבְבֶּדֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִּל וְלֹא
בְכַח כִּי אִם בְּרוּחֵי אֱמֹר יְקֹוֹק צְבָאוֹת: (ז) מִי אֶתָּה הִרְהַרְתָּ לְפָנַי
זְרַבְבֶּדֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הָרִאשֹׁה תִשְׂאוֹת חֵן חֵן לָהּ: פ

זכריה ו', ט - טו,

(ט) וַיְהִי דְבַר יְקֹוֹק אֵלַי לֵאמֹר: (י) לְקֹוֹחַ מֵאֵת הַגּוֹלָה מִחֻלְדֵי וּמֵאֵת טוֹבִיָּה וּמֵאֵת יִדְעִיָּה וּבֵאתָ אִתָּהּ בַּיּוֹם הַהוּא וּבֵאתָ בֵּית יִאֲשִׁיָּה בֶן צְפַנְיָה אֲשֶׁר בָּאוּ מִבָּבֶל: (יא) וּלְקַחְתָּ כֶּסֶף וְזָהָב וְעָשִׂיתָ עֶטְרוֹת וְשִׁמְתָּ בְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל: (יב) וְאָמַרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְקֹוֹק צְבָאוֹת לֵאמֹר הִנֵּה אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ וּמִתְחַתָּיו יִצְמַח וּבְנָה אֶת הַיִּכָּל יְקֹוֹק: (יג) וְהוּא יִבְנֶה אֶת הַיִּכָּל יְקֹוֹק וְהוּא יִשָּׂא הוֹד וַיֵּשֶׁב וּמָשַׁל עַל כְּסֹאוֹ וְהָיָה כֹהֵן עַל כְּסֹאוֹ וְעָצַת שְׁלוֹם תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם: (יד) וְהָעֶטְרוֹת תִּהְיֶה לְחֶלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידְעִיָּה וּלְחֹן בֶּן צְפַנְיָה לְזִכְרוֹן בְּהִיכָל יְקֹוֹק: (טו) וּרְחוּקִים יָבֹאוּ וּבָנוּ בְּהִיכָל יְקֹוֹק וַיִּדְעֻתָם כִּי יְקֹוֹק צְבָאוֹת שְׁלַחְנֵי אֱלֵיכֶם וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּן בְּקוֹל יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם: ס

שיעור 7

מראה המנורה ומשמעותו (פרק ד')

פרופ' אלי עסיס

בית אביחי

ד', א-יד

(א) וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי וַיַּעֲרֹנֵי כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ: (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלָּה עַל רֵאשָׁה וְשִׁבְעָה נִרְתִּיָּה עָלֶיָּה שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל רֵאשָׁה: (ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיָּה אֶחָד מִיְמִין הַגִּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ:

(ד) וְאָעַן וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנָי: (ה) וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה הֵמָּה אֵלֶּה וְאָמַר לֹא אֲדֹנָי: (ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְבַר יְהוָה אֵל זָרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא בְּחַיִל וְלֹא בְּכַח כִּי אִם בְּרוּחִי אֶמַר יְהוָה צְבָאוֹת: (ז) מִי אַתָּה הֵר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זָרְבָבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הָרֵאשָׁה תְּשֹׂאוֹת חֹן חֹן לָהּ: (ח) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ט) יְדֵי זָרְבָבֶל יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה וַיְדִיּוּ תְּבַצְעֶנָּה וַיְדַעְתָּ כִּי יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם:

(י) כִּי מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת וְשִׁמְחוּ וְרֹאוּ אֶת הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זָרְבָבֶל שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינָי יְהוָה הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ:

(יא) וְאָעַן וְאָמַר אֵלָיו מַה שְּׁנַיִ הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל יְמִין הַמְּנוֹרָה וְעַל שְׂמֹאלָהּ: (יב) וְאָעַן שְׁנִית וְאָמַר אֵלָיו מַה שְּׁתֵּי שִׁבְלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנַיִ צְנִתְרוֹת הַזָּהָב הַמְּרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב: (יג) וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה אֵלֶּה וְאָמַר לֹא אֲדֹנָי: (יד) וַיֹּאמֶר אֵלֶּה שְׁנַיִ בְּנֵי הַיְצָהָר הָעֹמְדִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ:

רש"י

➤ והשמן נופל לתוך הצנתרות, ומהצנתרות לתוך הגולה, ומהגולה אל המוצקות, ומהמוצקות אל הנרות. והמוצקות ארבעים ותשע, הוא רמז לאור של עתיד לבא, אור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים (ראה יש' ל,כו) - ארבעים ותשעה על אור של בראשית (ראה פס"ר ח).

➤ (ו) **זה דבר ה' אל זרובבל [לאמר]** וגו' - זה סימן לך להבטיח את **זרובבל**; כשם שהזיתים והשמן הזה נגמר מאיליו לכל דבריו, כך **לא בחיל ולא בכח** שבכם תעשו את בניין ביתי. **כי אם ברוחי** - אני אתן את **רוחי** על דריוש ויצוה לכם לבנות ולעשות כל צרכי יציאת הבניין משלו, ולעזור אתכם בחטין ויין ושמן ועצים, כמו שמפורש בעזרא (ו,ח-ט); ולא תצטרכו לעזרת אדם.

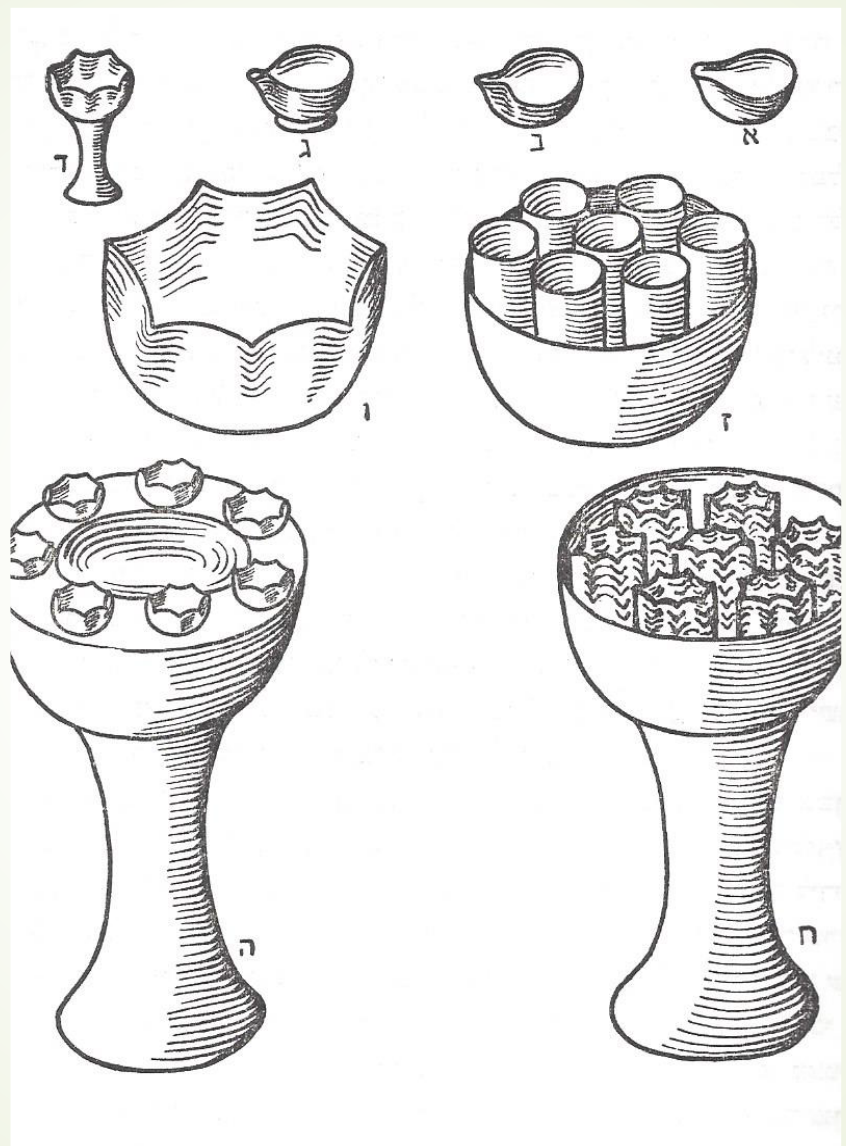
.

ר' יוסף קרא

➤ (ו) **לא בחיל ולא בכח** - כשם שראית אותם זתים שאינם נושרים נכתשים במכתש, ולא על ידי אחרים **ולא** על ידי **חיל** גדול, כמו כן **לא** על ידי **חיל** גדול **ולא בכח** אושיע את ישראל מגלות בבל, **כי אם ברוחי**; הדא הוא דכתיב "העיר ה' את רוח כורש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר: ... כל ממלכות הארץ נתן לי... אלהי השמים... מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל לירושלם אשר ביהודה" (עז' א, א-ג).

ראב"ע

➤ **(ב) ויאמר. וגלה** - כמו "גלות עליות" (יהו' טו,יט). ועתה אומר לך בדרך קצרה דבר זאת המנורה, כי הזכיר זה הנביא אחרי כן כל דבריה: היו שנים זתים - אילנות, מימין הגלה ומשמאלה (ראה להלן,ג). ושבולי הזתים נופלים מהאילנים על שני צנתרות זהב (ראה להלן,יב), ומאליהם נפלו ונדרכו, ונעשה שמן זך כזהב, והם מריקים אל הגלה. ובגלה היו **שבעה מוצקות**; **שבעה** נרות **ושבעה מוצקות**. והנה **שבעה**, פעם אחרת - כמו "אל החצר החיצונה... אל העם" (יח' מד,יט). והמלאך פירש טעם זאת המראה: "לא בחיל ולא בכח" (להלן,ו): כאשר ראית השמן נעשה מאיליו ודולק - ככה יבנה הבית, ולא בכח גדול שיש לזרובבל ולא ברוב חילו, כי אם ברוח השם וסיועו (ראה להלן,ו).

וגולה על ראשה - כמו "גולות עליות" (יהו' טו,יט), לשון מעיין; כמו ספל עגול גדול. **ושבעה נרותיה** - כמין בזיכין, שהשמן והפתילה לתוכן. **שבעה ושבעה מוצקות** וגו' - לכל נר ונר בָּאֵין **שבעה** צינורות קטנים; שהשמן זב מן הגולה דרך אותן **מוצקות**, לכל נר ונר. (א) **ושנים זיתים עליה** - אצלה; שני אילנות שהזיתים גדילים בהם. **אחד מימין הגולה** [ואחד על שמאלה] וגו' - וכאן לא פירש על שני צנתרות של זהב, [האמורות למטה בפרשה (פס' יב), והם] כמין עריבות ועדשים של בית הבד, שהם עומדים אצל ה**זיתים**, והזיתים נחבטים מאליהם לתוך הצנתרות ומתחממין שם כבמעטן, ונעצרים שם בבית הבד; והשמן נופל לתוך הצנתרות, ומהצנתרות לתוך ה**הגולה**, ומה**הגולה** אל המוצקות, ומהמוצקות אל הנרות. והמוצקות ארבעים ותשע, הוא רמז לאור של עתיד לבא, אור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים (ראה יש' לכו) - ארבעים ותשעה על אור של בראשית (ראה פס"ר ח). (ה) **מה אלה אדוני - מה** זה שהזיתים נמסקים ונעצרים מאליהם, והשמן בא אל הנרות מאיליו? (ו) **זה דבר ה' אל זרובבל** [לאמר] וגו' - **זה** סימן לך להבטיח את **זרובבל**; כשם שהזיתים והשמן הזה נגמר מאיליו לכל דבריו, כך **לא בחיל ולא בכח** שבכם תעשו את בניין ביתי. **כי אם ברוחי** - אני אתן את **רוחי** על דריוש ויצוה לכם לבנות ולעשות כל צרכי יציאת הבניין משלו, ולעזור אתכם בחטין ויין ושמן ועצים, כמו שמפורש בעזרא (ו,ח-ט); ולא תצטרכו לעזרת אדם.

(א) וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו:

(ב) ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר

ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה:

(ג) ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה:

(ד) ואען ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני:

(ה) ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה המה אלה

ואמר לא אדני:

(ו) ויען ויאמר אלי לאמר

זה דבר יקוק אל זרבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר יקוק צבאות: (ז) מי אתה הר הגדול לפני זרבל למישר

והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן לה: פ

(ח) ויהי דבר יקוק אלי לאמר:

(ט) ידי זרבל יסדו הבית הזה וידיו תבצענה וידעת כי יקוק צבאות שלחני אליכם: (י) כי מי בז ליום קטנות ושמוחו גראו את

האבן הבדיל ביד זרבל שבעה אלה עיני יקוק המה משוטטים בכל האר

(יא) ואען ואמר אליו מה שני הזיתים האלה על ימין המנורה ועל שמאלה:

(יב) ואען שנית ואמר אליו מה שתי שבלי הזיתים אשר ביד שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב:

(יג) ויאמר אלי לאמר הלוא ידעת מה אלה

ואמר לא אדני:

(יד) ויאמר אלה שני בני היצהר העמדים על אדון כל הארץ:

(א) וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו:

(ב) ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר

ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה:

(ג) **ושנים זיתים עליה** אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה:

(ד) ואען ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני:

(ה) ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה המה אלה

ואמר לא אדני:

(ו) ויען ויאמר אלי לאמר

זה דבר יקוק אל זרובבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר יקוק צבאות: (ז) מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישר

והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן לה: פ

(ח) ויהי דבר יקוק אלי לאמר:

(ט) ידי זרובבל יסדו הבית הזה וידיו תבצענה וידעת כי יקוק צבאות שלחני אליכם: (י) כי מי בז ליום קטנות ושמחו וראו את

האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה עיני יקוק המה משוטטים בכל האר

(יא) ואען ואמר אליו מה שני הזיתים האלה על ימין המנורה ועל שמאלה:

(יב) ואען שנית ואמר אליו מה שתי שבלי הזיתים אשר ביד שני צנורות הזהב המריקים מעליהם הזהב:

(יג) ויאמר אלי לאמר הלוא ידעת מה אלה

ואמר לא אדני:

(יד) ויאמר אלה שני בני היצהר **העמדים על אדון כל הארץ:**

שמות פרק יט

(יח) וְהָרַסִינִי עֲשׂוֹן כָּלֹּא מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו יְקוֹק בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׂנוּ כְּעֲשׂוֹן הַכְּבָשׂוֹן
וַיִּחְרַד כָּל־הָהָר מְאֹד:

שמות פרק כד

(טז) וַיִּשְׁכַּח כְּבוֹד־יְקוֹק עַל־הַר סִינַי וַיִּכְסֶהוּ הָעָנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעָנָן:

(יז) וּמִרְאָה כְּבוֹד יְקוֹק כְּאֵשׁ אֲכָלַת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

שמות פרק יג

(כא) וַיִּקְרָא ה' לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְּחֹתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה
בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה:

(כב) לֹא־יִמִּישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם:

שמות פרק ג

(ב) וַיֵּרָא מִלְאָךְ יְקֹוֹק אֱלֹוֹ בְּלִבַּת־אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בֹּעֵר
בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינּוּ אֹכֵל:

(ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה וְאֶת־הַמְּרֹאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא־יִבְעַר
הַסֵּנֶה:

(ד) וַיֵּרָא יְקֹוֹק כִּי סָר לְרֹאוֹת וַיִּקְרָא אֱלֹוֹ אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנִּנִּי:

דברים פרק יא

(יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר־יְקַוֶּה אֱלֹהֶיךָ דֹרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינַי יְקַוֶּה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ
מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: ס

תהלים פרק יא

(ד) יְקֹוֹק בְּהִיכַל קִדְּשׁוֹ יְקֹוֹק בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ עֵינָיו יַחֲזוּ עַפְעָפָיו
יבְחֲנוּ בְנֵי אָדָם:

משלי פרק טו

(ג) בְּכָל־מָקוֹם עֵינַי יִקְוֶה צְפוֹת רָעִים וְטוֹבִים:

זכריה פרק ב

יֵד) רְנִי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ נְאֻם־יְקֹוֹק:

זכריה פרק ח

ג) כֹּה אָמַר יְקֹוֹק שִׁבְתִּי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרְאָה יְרוּשָׁלַם עִיר־הָאֱמֶת וְהִרְיֹקוֹק צָבָאוֹת הֵרַקְדָּשׁ: ס

יחזקאל פרק י

(יח) וַיֵּצֵא כְבוֹד יְקֹוֹק מֵעַל מִפְתַּן הַבַּיִת וַיַּעֲמֵד עַל־הַכְּרוּבִים:
(יט) וַיֵּשְׂאוּ הַכְּרוּבִים אֶת־כַּנְּפֵיהֶם וַיֵּרוּמוּ מִן־הָאָרֶץ לְעֵינַי בְּצֵאתָם
וְהָאוֹפָנִים לָעֵמֶתָם וַיַּעֲמֵד פֶּתַח שַׁעַר בַּיִת־יְקֹוֹק הַקִּדְמוֹנִי וּכְבוֹד
אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עָלֵיהֶם מִלְמַעְלָה:

יחזקאל פרק מג

(א) וַיֹּלְכֵנִי אֱלֹה־שָׁעַר שָׁעַר אֲשֶׁר פְּנֵה דָרֶךְ הַקְּדִים:

(ב) וְהִנֵּה כְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרֹךְ הַקְּדִים וְקוּלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הָאֵירָה מִכְבֹּדוֹ:

(ג) וַכִּמְרָאָה הַמְרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי כַּמְרָאָה אֲשֶׁר־רָאִיתִי בְּבָאִי לְשַׁחַת אֶת־הָעִיר וַמְרָאוֹת כַּמְרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל־נְהַר כְּבָר וְאָפֵל אֶל־פָּנָי:

(ד) וַכְּבוֹד יְקֹוֹק בָּא אֶל־הַבַּיִת דָּרֶךְ שָׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דָּרֶךְ הַקְּדִים:

(ה) וַתִּשְׁאַנֵּי רוּחַ וַתְּבִיאֵנִי אֶל־הַחֹצֵר הַפְּנִימִי וְהִנֵּה מְלֵא כְבוֹד־יְקֹוֹק הַבַּיִת:

ה', ה-יא

(ה) וַיֵּצֵא הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי

שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת:

(ו) וַאֲמַר מַה הִיא

וַיֹּאמֶר זֹאת הָאֵיפָה הַיּוֹצֵאת וַיֹּאמֶר זֹאת עֵינָם בְּכָל הָאָרֶץ:

(ז) וְהִנֵּה כֹכַב עֹפֶרֶת נֹשֵׂאת וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת יּוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאֵיפָה:

(ח) וַיֹּאמֶר **זֹאת הָרִשְׁעָה** וַיִּשְׁלַךְ אֶתָּה אֶל תּוֹךְ הָאֵיפָה וַיִּשְׁלַךְ אֶת אָבִן הָעוֹפֶרֶת אֶל פִּיהָ:

(ט) וְאִשָּׁא עֵינַי וְאָרָא וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יּוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם וְלִהְנֶה כְּנָפִים כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשְׁאַנָּה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם:

(י) וַאֲמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנֹכִי הֵמָּה מוֹלְכוֹת אֶת הָאֵיפָה:

(יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי לְבָנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאָרֶץ שְׁנַעַר וְהוֹכֵן וְהַנִּיחָה שָׁם עַל מְכַנְתָּהּ:

שיעור 8

מראה האיפה ומשמעותו, ה', ה-יא

פרופ' אלי עסיס

בית אביחי

ה', ה-יא

(ה) וַיֵּצֵא הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי

שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת:

(ו) וַאֲמַר מַה הִיא

וַיֹּאמֶר זֹאת הָאִיפָה הַיּוֹצֵאת וַיֹּאמֶר זֹאת עֵינָם בְּכָל הָאָרֶץ:

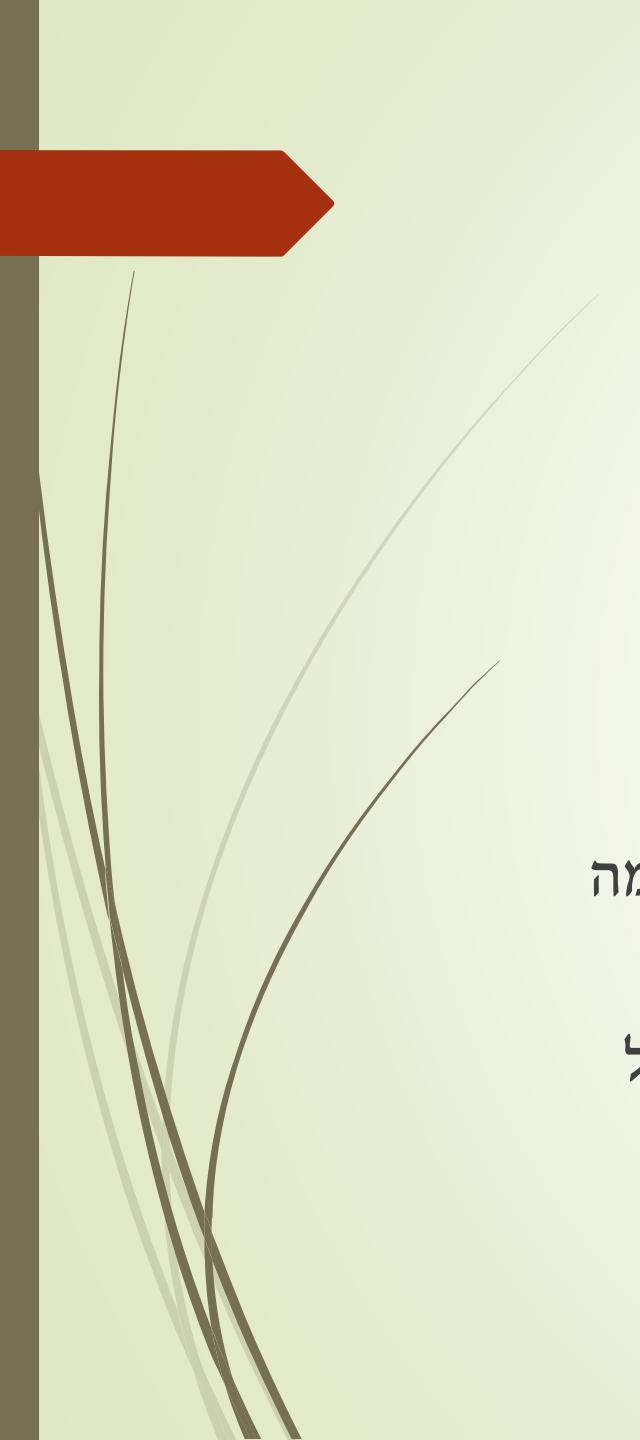
(ז) וְהִנֵּה כֹכַב עֹפֶרֶת נֹשֵׂאת וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת יּוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאִיפָה:

(ח) וַיֹּאמֶר **זֹאת הָרִשְׁעָה** וַיִּשְׁלַךְ אֶתָּה אֶל תּוֹךְ הָאִיפָה וַיִּשְׁלַךְ אֶת אָבִן הָעוֹפֶרֶת
אֶל פִּיהָ:

(ט) וְאִשָּׁא עֵינַי וְאָרָא וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יּוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם וְלִהְנֶה
כְּנָפִים כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשְׁאַנָּה אֶת הָאִיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם:

(י) וַאֲמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנֹכִי הֵמָּה מוֹלְכוֹת אֶת הָאִיפָה:

(יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי לְבָנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאָרֶץ שְׁנַעַר וְהוֹכֵן וְהַנִּיחָה שָׁם עַל מְכַנְתָּהּ:

-
1. מי זו הרשעה המוצאת לארץ שנער? ומה עוונה?
  2. מי הן שתי הנשים אשר לוקחות את האיפה לארץ שנער?
  3. מה המשמעות של העובדה שיש להן כנפי חסידה?
  4. מה הכוונה שבארץ שנער ייבנה לרשעה בית?
  5. מדוע היה לנביא כל כך קשה להבין את המראה? האם יש הסבר לתעלומה האופפת את המראה הזה?
  6. מדוע בתיאור אחריתה של הרשעה עולה נימה חיובית של בניית בית של קבע?

א. ראב"ע: עתה שב להוכיח העומדים בבבל, ולא באו לבנות הבית ולדור בארץ הקדושה למלאת מצות השם. כי תחלת המראת - הקרנות ובניין ירושלם (ראה זכ' ב), גם אחד המראות - כבוד השם, שצוה לעשות לבאים מהגולה המתנדבים.

ב. ר' יוסף קרא: (ו) זאת האיפה היוצאת - אלו מעוותי המדות. זאת עינם בכל הארץ - בשביל ששמו עינם לעוות מדות, בשביל אותו עון הם יוצאים וגולים מארצם.

ג. אקרויד: חטא של ע"ז

ד. לוייד: מראה האיפה בא לתאר את אלה אשר בנו מקדשים ישראלים אלטרנטיביים בגולה. לפולחן זה מתנגד הנביא והוא מציג אותו בצורה נלעגת.

2

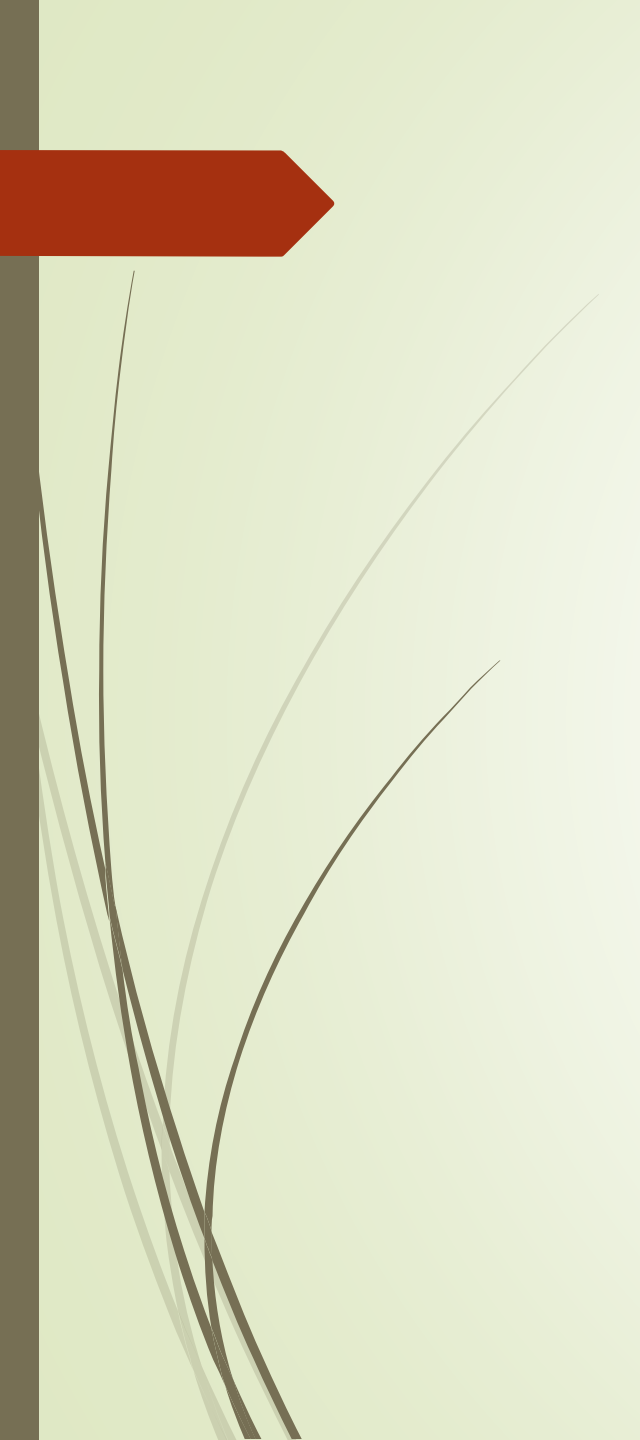
א. תלמיד ראב"ע: ויאמר זאת הרשעה - פירושו: היא מלכות בבל. כלומר: זאת האשה - אשר ראית שהיא יושבת בתוך האיפה (לעיל, ז), היא מלכות בבל.

ב. רבי תנחום ירושלמי: כנגד עבודה זרה של הגויים. (סויניי)

עזרא פרק ד פסוק א - ה, א-ה

(א) וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימָן כִּי בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיְקוֹק אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיִּגָּשׁוּ אֶל זְרַבְבֶּל וְאֶל רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נְבֻנָה
עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוּשׁ לְאֱלֹהֵיכֶם וְלוֹ אֲנַחְנוּ זְבָחִים מִימֵי אֲסַר חֲדָן מֶלֶךְ
אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ פֹה: (ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרַבְבֶּל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאָר רָאשֵׁי
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בַּיִת לְאֱלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נְבֻנָה
לַיְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: (ד) וַיְהִי עִם
הָאָרֶץ מְרַפִּים יָדַי עִם יְהוּדָה וּמְבַהֲלִים אוֹתָם לְבָנוֹת: (ה) וְסִכָּרִים
עָלִיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפִּיר עֲצָתָם כֹּל יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מַלְכוּת דָּרְיוּשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס:

(כד) בְּאֲדִין בְּטִלַּת עֲבִידַת בַּיִת אֲלֶהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהוֹת בְּטָלָא עַד שְׁנַת
תְּרֵינָן לְמַלְכוּת דָּרְיוּשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: פ

בשמואל א ב', ט:

”רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמְרוּ וְרַשָּׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ כִּי לֹא בָכַח יִגְבֵּר אִישׁ”.

תהלים ל"ז, כח,

כִּי יִקְוֶה אֱהָב מְשַׁפֵּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ וְזָרַע רַשָּׁעִים נִכְרָת:

תהלים צ"ז, י

אֱהָבֵי יִקְוֶה שְׁנֵאוּ רַע שִׁמְרֵם נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רַשָּׁעִים יִצִּילֵם:

זכריה ב', ב: "וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה אָלֶּה וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר
זָרוּ אֶת יְהוּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל וִירוּשָׁלַם"

זכריה ח', יג: "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר הָיִיתֶם קָלָה בַּגּוֹיִם בַּיִת יְהוּדָה וּבַיִת יִשְׂרָאֵל כֵּן אוֹשִׁיעַ
אֶתְכֶם וְהָיִיתֶם בְּרָכָה אֶל תִּירָאוּ תַחֲזִקְנָה יְדֵיכֶם".

זכריה ט', י: "וְהִכַּרְתִּי רֶכֶב מֵאֶפְרַיִם וְסוֹס מִירוּשָׁלַם וְנִכְרַתָּה קֶשֶׁת מִלְחָמָה וְדָבַר
שָׁלוֹם לַגּוֹיִם וּמָשְׁלוּ מֵיָם עַד יָם וּמִנְהָר עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ";

ט', יג: "כִּי דִרְכֹתַי לִי יְהוּדָה קֶשֶׁת מִלְּאֲתֵי אֶפְרַיִם וְעוֹרֹרְתֵי בְּנֵיךְ צִיּוֹן עַל בְּנֵיךְ יוֹן
וְשִׁמְתִיךְ כְּחָרֵב גְּבוּר";

י', ז: "וְהָיוּ כְּגִבּוֹר אֶפְרַיִם וְשִׁמַּח לִבָּם כְּמוֹ יֵין וּבְנֵיהֶם יִרְאוּ וְשִׁמְחוּ יִגַּל לִבָּם בִּיקוֹק";

י"א, יד: "וְאֶגְדַּע אֶת מִקְלֵי הַשָּׁנִי אֶת הַחֲבָלִים לְהַפִּיר אֶת הָאֲחֻוּהַ בֵּין יְהוּדָה וּבֵין
יִשְׂרָאֵל".

זיקה מפתיעה בין נבואה זו לבין סיפור מגדל בבל, בראשית י"א, א-ט.

1. בשני המקרים מדובר בחטא אנושי ותיקון המצב על ידי ה'.

2. בשני הסיפורים המיקום הוא "ארץ שנער". חוץ משני מקורות אלה, שם המקום שנער כבבל לא נזכר הרבה (לבד משני מקורות אלו גם בבראשית י"ד, ודניאל א', ב). קשה להשתחרר מהמחשבה שהשימוש הנדיר בזכריה ה', ד-יא, בשם "שנער" נועד ליצור אסוציאציה מכוונת לסיפור בו נזכר שנער לראשונה.

3. בשני המקרים מדובר על בניית מבנה בשנער. בסיפור בבראשית האנשים רוצים לבנות עיר ומגדל שראשו בשמים (בראשית י"א, ד), בחזון זכריה ה', ה-יא, מדובר בבניית בית בשנער.

4. בתחילה האנשים יושבים בשנער: "ישב שם" (בראשית י"א, ב), בתגובה לכך ה' מפזרם: "ומשם הפיצם" (שם י"א, ט). ובזכריה מדובר על חזרה לבבל, והשתקעות שם: "והניחה שם על מכנתה" (ה', יא).

"ואוהב את יעקב ואת עשו

שנאתי"

פרופ' אלי עסיס

מלאכי פרק א פסוק
ב - ג, ב-ג

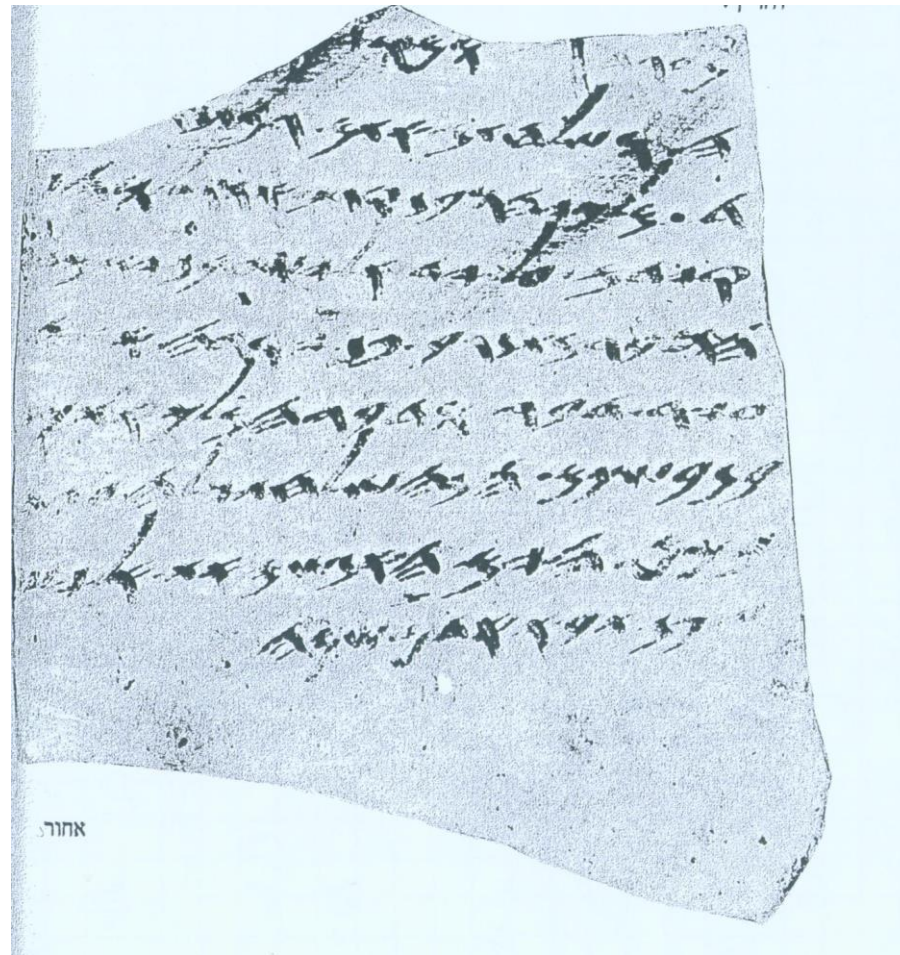
(ב) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר יְקֹוֹק
וְאִמַּרְתֶּם בַּמָּה אֶהְבֵּתָנוּ הֲלוֹא אַח
עָשׂוּ לַיַּעֲקֹב נְאֻם יְקֹוֹק וְאֶהֱבֵ אֶת
יַעֲקֹב: (ג) וְאֶת עָשׂוּ שָׂנֵאתִי וְאֲשִׁים
אֶת הָרִיו שְׂמָמָה וְאֶת נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת
מִדְבָּר: (ד) כִּי תֹאמַר אָדוֹם רֵשֵׁשׁנוּ
וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֲרָבוֹת כֹּה אָמַר יְקֹוֹק
צְבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי אֶהְרוֹס
וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רֵשָׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר
זָעַם יְקֹוֹק עַד עוֹלָם: (ה) וְעֵינֵיכֶם
תִּרְאִינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַּל יְקֹוֹק
מֵעַל לְגְבוּל יִשְׂרָאֵל:

דברים פרשת כי
תצא פרק כג פסוק
ח - ט

• (ח) לֹא תִתְעַב אֲדָמִי כִּי
אָחִיךָ הוּא לֹא תִתְעַב
מִצָּרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְּאֶרְצוֹ:
(ט) בָּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ
לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא
לָהֶם בְּקֶהֱל יִקְוֹק: ס

- סיבות היסטוריות
- – יחסי יהודה ואדום לפני החורבן
- - יחסי ישראל ואדום בעת החורבן
- - יחסי ישראל ואדום לאחר החורבן

- אדום הינו סמל הרשעה

עוד 24

ורכו

(10-11. מחוקק)

הצד האחורי

מעֶרֶד וּמְקִינָן

ה. ושלחתם אתם. רמת נגן
ד. מלכיהו בן קרבאור. והב
קידם. על. יד אלישע בן ירמי 15
הו. ברמת נגב. פן. יקרה. את ה
עיר. דבר. ודבר המלך אתכם
בנבשכם. הנה שלחתי להעיד
בכם. הים. האנשם. את אליש
ע. פן. תבא. אדם. שמה 20

מעֶרֶד 50 וּמְקִינָן

ה. ושלחתם אתם רמת נגוב פי
ד מלכיהו בן קרבאור והב
קידם על יד אלישע בן ירמי
הו ברמת נגב, פן יקרה את ה
עיר דבר. ודבר המלך אתכם
בנבשכם. הנה שלחתי להעיד
בכם הים: האנשם את אליש
ע, פן תבא אדם שמה.

נטיות ההתפשטות של האדומים

• עובדיה פרק א

(יז) ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב את מורשיהם:

(יט) וירשו הנגב את הר עשו והשפלה את פלשתים וירשו את שדה אפרים ואת שדה שמרון ובנימן את הגלעד:

יחזקאל פרק לה

(י) יען אמרדך את שני הגוים ואת שתי הארצות לי תהיינה וירשנוה ויקוק שם היה:

יחזקאל פרק לו

(ה) לכן פה אמר אדני יקוק אם לא באש קנאתי דברתי על שארית הגוים ועל אדום כלא אשר נתנו את ארצי להם למורשה בשמחת כל לבב בשאט נפש למען מגרשה לבז:

ירמיה ל"ג

- (כג) וַיְהִי דְבַר יְקֹוֹק אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר:
(כד) הֲלוֹא רָאִיתָ מָה הָעֵם הַזֶּה דִּבְרוּ לֵאמֹר שְׁתִּי
הַמְשַׁפְּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְקֹוֹק בָּהֶם וַיִּמְאַסֶם וְאֵת
עַמִּי יִנְאַצּוֹן מִהָיֹוֹת עוֹד גּוֹי לִפְנֵיהֶם: ס
- (כה) כֹּה אָמַר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה
חֻקֹּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שִׁמַּתִּי:
- (כו) גַּם זֶרַע יַעֲקֹוב וְדוֹד עַבְדֵי אִמָּאס מִקַּחַת
מִזֶּרְעוֹ מִשְׁלִים אֶל זֶרַע אַבְרָהָם יִשְׁחַק וַיַּעֲקֹב כִּי
אֲשׁוּב אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם וְרַחֲמַתִּים: ס

איכה פרק ג

- (ו) בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם: ס
(ח) גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ שְׁתֵּם תִּפְלְתִי:
(יז) וַתִּזְנַח מִשְׁלוֹם נַפְשִׁי נְשִׁיתִי טוֹבָה:
(יח) וְאָמַר אֲבִד נְצַחִי וְתוֹחֲלֹתַי מִיְּקוֹק: ס
(ל) יִתֵּן לְמַכְהוֹ לְחַי יִשְׁבַּע בְּחַרְפָּה: ס
(לא) כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי:

יחזקאל ל"ז

(א) הִיָּתָה עָלַי יַד יְקֹוֹק וַיּוֹצֵאֵנִי בְרוּחַ יְקֹוֹק וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת:

(ב) וְהֶעֱבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל פְּנֵי הַבְּקָעָה וְהִנֵּה יְבִשׁוֹת מְאֹד:

(יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם הֲעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל הֲמָה הִנֵּה אֹמְרִים יְבִשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאֲבָדָה תִּקְוֹתֵנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ:

(יב) לָכֵן הִנְבֵּא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְקֹוֹק הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֶת קְבֻרֹתֵיכֶם וְהֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מִקְבְּרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל: ס

(יג) וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְקֹוֹק בִּפְתֹּחַי אֶת קְבֻרֹתֵיכֶם וּבְהֶעֱלוֹתִי אֶתְכֶם מִקְבְּרוֹתֵיכֶם עִמִּי:

(יד) וְנָתַתִּי רוּחִי בְּכֶם וְחִיִּיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אֲדַמַּתְכֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְקֹוֹק דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי נְאֻם יְקֹוֹק: פ

דמיון בין העמים

קשר משפחתי ושפה

הדת האדומית

חכמה באדום